

Pleegouders over gezag en adoptie

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

PLEEGGoudERS OVER GEZAG EN ADOPTIE

Auteurs:

mr. drs. Willemijn Smit
drs. Joost van den Tillaart
Lianne Bertling, Msc
Froukje van der Woude, Msc
Romy Santpoort, Msc

Met medewerking van:
dr. Peter van den Bergh

RegioPlan
Jollemanhof 18
1019 GW Amsterdam
Tel.: +31 (0)20 – 531 53 15
www.regioplan.nl

Amsterdam, juli 2015
Publicatienr. Regioplan: 15044

© 2015 WODC, Ministerie van Veiligheid & Justitie.

Auteursrechten voorbehouden. Niets uit dit rapport mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, digitale verwerking of anderszins, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het WODC.

VOORWOORD

Begin 2014 is op voorstel van staatssecretaris Teeven de Staatscommissie herijking ouderschap ingesteld onder voorzitterschap van mr. Wolfsen. De Staatscommissie buigt zich over vraagstukken rondom het juridisch ouderschap, het meerouderschap, meeroudergezag en draagmoederschap en gaat na of, en zo ja, op welke wijze, herijking van het familierecht wenselijk is.

Regioplan is door het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) van het ministerie van Veiligheid en Justitie, op verzoek van de Staatscommissie herijking ouderschap, gevraagd om onderzoek te doen onder pleegouders en pleegoudervoogden naar gezag en adoptie. De resultaten van het onderzoek worden door de Staatscommissie bij de uitvoering van haar opdracht benut. Voor u ligt de rapportage van het onderzoek.

Zonder de medewerking van de pleegzorgorganisaties en ruim 2200 pleegouders was dit onderzoek niet mogelijk geweest. Wij bedanken hen dan ook voor hun bereidwillige deelname aan het onderzoek.

Voor het onderzoek is door het WODC een begeleidingscommissie ingesteld. De commissie heeft een belangrijke bijdrage geleverd aan het resultaat van dit onderzoek. Op deze plaats willen wij de leden bedanken voor hun bijdrage. De volgende personen hadden zitting in de begeleidingscommissie:

prof. dr. Carol van Nijnatten, Universiteit Utrecht, voorzitter
dr. Jessica Asscher, Universiteit van Amsterdam
mr. Harry van den Bosch, Nederlands Jeugd Instituut
mr. Marleen Jongeneel-van Amerongen, ministerie van Veiligheid en Justitie
mr. Corine van Ginkel, projectbegeleider WODC, EWB

Amsterdam, juli 2015

Joost van den Tillaart
Projectleider

INHOUDSOPGAVE

1	Inleiding	1
1.1	Achtergrond van het onderzoek.....	1
1.2	Doel- en vraagstelling van het onderzoek	1
1.3	Leeswijzer	2
2	Methoden van onderzoek	5
2.1	Inleiding.....	5
2.2	Aankondiging en voorbereiding van het onderzoek.....	5
2.3	Dataverzameling onder pleegouders	7
2.4	Ontsluiten registratiegegevens	11
3	Pleegzorg	13
3.1	Inleiding.....	13
3.2	Pleegzorg is een vorm van jeugdzorg	13
3.3	Pleegzorg in cijfers.....	14
4	Pleegouders over ervaren praktische problemen, pleegouder- voogdij en deelgezag	17
4.1	Inleiding	17
4.2	(Praktische) problemen bij de verzorging vanwege het ontbreken van gezag	17
4.3	Pleegoudervoogdij	19
4.4	Deelgezag	24
5	Pleegoudervoogden over pleegoudervoogdij	27
5.1	Inleiding.....	27
5.2	Overwegingen voor pleegoudervoogdij	27
6	Pleegouders zonder gezag en pleegoudervoogden over adoptie 31	
6.1	Inleiding.....	31
6.2	Adoptie van een pleegkind.....	31
7	Samenvatting en Conclusies	35
7.1	Inleiding.....	35
7.2	Beantwoording van de onderzoeksvragen	35
7.3	Slotbeschouwing	39
Bijlagen	41
Bijlage 1	Deelnemende pleegzorgorganisaties	43
Bijlage 2	Vragenlijst	45
Bijlage 3	Aankondigingstekst.....	55
Bijlage 4	Tabellenoverzicht	57

1 INLEIDING

1.1 Achtergrond van het onderzoek

Regioplan is door het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) van het ministerie van Veiligheid en Justitie, op verzoek van de Staatscommissie herijking ouderschap, gevraagd om onderzoek te doen onder pleegouders en pleegoudervoogden naar gezag en adoptie. De resultaten van het onderzoek worden door de Staatscommissie bij de uitvoering van haar opdracht benut.

Tijdens de behandeling van het wetsvoorstel lesbisch ouderschap in de Eerste Kamer in november 2013 is door de fractie van de SP een motie ingediend die verzoekt een Staatscommissie in te stellen die zich richt op herijking van het familierecht. Begin 2014 is op voorstel van staatssecretaris Teeven de Staatscommissie herijking ouderschap ingesteld onder voorzitterschap van mr. Wolfsen. De Staatscommissie buigt zich over vraagstukken rond het juridisch ouderschap, het meerouderschap, meeroudergezag en draagmoederschap en gaat na of, en zo ja op welke wijze, herijking van het familierecht wenselijk is.¹ Op 17 april 2014 is door het lid Ypma een motie ingediend met het verzoek om binnenlandse adoptie door pleegouders in te brengen bij de Staatscommissie herijking ouderschap, om te bezien of de regelgeving voor binnenlandse adoptie door pleegouders versoepeld moet worden, in verband met problemen in de opvoeding in relatie tot het afstemmingsrecht. Deze motie vormt de concrete aanleiding voor dit onderzoek.²

1.2 Doel- en vraagstelling van het onderzoek

Het doel van het onderzoek is om voor de Staatscommissie herijking ouderschap inzicht te geven in een aantal aspecten rondom pleegouders/pleegoudervoogden en gezag en adoptie. Het onderzoek richt zich daarmee op de volgende onderzoeksvragen:

1. Hoeveel pleegouders zijn er in Nederland anno 2015, gesplitst naar:
 - a. vrijwillige pleeggezinplaatsingen;
 - b. pleeggezinplaatsingen met een machtiging tot uithuisplaatsing in het kader van een ondertoezichtstelling;
 - c. voogdijplaatsingen met instellingsvoogdij;
 - d. voogdijplaatsingen met pleegoudervoogdij;

¹ Brief aan Tweede Kamer d.d. 21 februari 2014 van staatssecretaris Teeven van Veiligheid en Justitie inzake Staatscommissie herijking ouderschap.

² Tweede Kamer, vergaderjaar 2013-2014, 31 839, nr. 362.

- e. netwerkpleegzorg en bestandpleegzorg (waar mogelijk binnen bovengenoemde typen pleegouderschap).
2. Ervaren pleegouders die niet het gezag over het pleegkind uitoefenen problemen bij de verzorging en opvoeding van het pleegkind door het ontbreken van het gezag?
 - a. Zo ja, welke problemen?
 - b. Welke verschillen zijn er tussen een vrijwillige plaatsing, plaatsing in het kader van een ondertoezichtstelling en voogdijplaatsing met instellingsvoogdij?
 - c. Welke verschillen zijn er tussen netwerkpleegzorg en bestandpleegzorg binnen bovengenoemde typen pleegouderschap?
3. Wat waren beweegredenen van pleegoudervoogden die belast zijn met de voogdij over hun pleegkind om de voogdij daadwerkelijk op zich te nemen?
4. Wat zijn beweegredenen van pleegouders die een pleegkind hebben dat onder voogdij staat van een gecertificeerde instelling om niet zelf de voogdij op zich te nemen?
 - a. Onder welke voorwaarde(n) zouden zij bereid zijn dit wel te doen?
 - b. Welke verschillen zijn er in beweegredenen en voorwaarden tussen netwerkpleegzorg en bestandspleegzorg?
5. Als pleegouders niet zelf belast willen worden met de voogdij, zouden zij dan wel de behoefte hebben aan een soort deelgezag?
 - a. Zo ja, over welke onderwerpen zou dan beslissingsbevoegdheid bij de pleegouders moeten liggen?
 - b. Welke verschillen zijn er in de behoefte aan deelgezag tussen netwerkpleegzorg en bestandspleegzorg?
6. Wat zijn beweegredenen van pleegoudervoogden om hun pleegkind al dan niet te adopteren?
7. Hoe vaak dienen pleegoudervoogden een adoptieverzoek in?

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 worden de methoden van onderzoek beschreven. In hoofdstuk 3 wordt een korte achtergrondschets gegeven van pleegzorg als een vorm van jeugdzorg en wordt inzicht gegeven in de omvang van het gebruik van pleegzorg en type plaatsingen. Vervolgens presenteren we in hoofdstuk 4 de onderzoeksresultaten – vanuit het perspectief van pleegouders zonder gezag – over (praktische) problemen die worden ervaren in de opvoeding vanwege van het ontbreken van gezag, de overweging om al dan niet de voogdij te dragen over hun pleegkind en de eventuele behoefte aan deelgezag. In hoofdstuk 5 gaan we in op wat de beweegredenen waren van pleegoudervoogden in hun besluit

om de voogdij te dragen over hun pleegkind. In hoofdstuk 6 komt aan bod hoe pleegouders zonder gezag en pleegoudervoogden tegen adoptie aankijken. Tot slot presenteren we in hoofdstuk 7 de samenvatting en conclusies van het onderzoek en worden de onderzoeksvragen beantwoord.

2 METHODEN VAN ONDERZOEK

2.1 Inleiding

Het onderzoek onder pleegouders naar gezag en adoptie bestond uit verschillende fases en onderzoeksmethoden. In dit hoofdstuk gaan we achtereenvolgens in op de aankondiging en voorbereiding van het onderzoek (paragraaf 2.2), de dataverzameling onder pleegouders (paragraaf 2.3) en het opvragen van registratiegegevens (paragraaf 2.4).

2.2 Aankondiging en voorbereiding van het onderzoek

2.2.1 Aankondiging van het onderzoek bij pleegzorgorganisaties

Het WODC heeft het onderzoek in april 2015 per brief aangekondigd bij de directies van de 28 pleegzorgorganisaties. Vooraf vond er afstemming over de aankondiging plaats met Jeugdzorg Nederland. In de brief zijn de pleegzorgorganisaties geïnformeerd over de onderzoeksactiviteiten en is verzocht om hun medewerking. Naar aanleiding van de brief hebben 22 pleegzorgorganisaties hun medewerking verleend aan het onderzoek door het verspreiden van de vragenlijst onder pleegouders. Eén pleegzorgorganisatie heeft de vragenlijst niet verspreid, maar wel enkele respondenten aangeleverd voor een interview, drie pleegzorgorganisaties hebben medewerking geweigerd vanwege van het overvragen van pleegouders, omdat tegelijkertijd met ons onderzoek een ander onderzoek gaande was van de Nederlandse Vereniging voor Pleeggezinnen en met twee pleegzorgorganisaties is het niet gelukt om in contact te komen met de juiste contactpersoon ten behoeve van het verspreiden van de vragenlijst. Een overzicht van deelnemende pleegzorgorganisaties is opgenomen in bijlage 1.

2.2.2 Opstellen en programmeren van de online vragenlijst

Voor pleegouders is een generieke online vragenlijst opgesteld. De volledige vragenlijst is opgenomen in bijlage 2. De vragenlijst is afgestemd met dr. Peter van den Bergh (voormalig onderzoeker pleegzorg aan de afdeling orthopedagogiek van de Universiteit Leiden) en met de begeleidingscommissie van het onderzoek.

De vragenlijst is voorzien van verschillende routes, opdat pleegouders te allen tijde de vragen voorgelegd kregen die voor hen van toepassing zijn. De vragenlijst bestond allereerst uit een algemeen deel waarin werd gevraagd naar achtergrondkenmerken, bijvoorbeeld het aantal pleegkinderen en de leeftijd. Vervolgens bepaalde het antwoord op de vraag door wie het gezag wordt uitgeoefend over het pleegkind de te volgen route in de vragenlijst door

pleegouders. Wanneer pleegouders meerdere pleegkinderen verzorgen met verschillende gezagssituaties, volgden pleegouders – om de duur en complexiteit van de vragenlijst voor pleegouders te beperken – één route in de vragenlijst. De route voor adoptiepleegouders prevaleerde boven de route pleegoudervoogden en de route voor pleegoudervoogden prevaleerde boven de route voor pleegouders zonder gezag. Wanneer pleegouders meerdere pleegkinderen verzorgen met dezelfde gezagssituatie, dan is pleegouders gevraagd de vragenlijst te beantwoorden voor de situatie van het pleegkind waarvan zij het meest recent pleegouder/pleegoudervoogd waren geworden.

In onderstaand schema is weergegeven welke onderdelen van de vragenlijst aan de verschillende ‘typen’ pleegouders is voorgelegd. Hierbij dient aanvullend te worden opgemerkt dat deeltijd- en crisispleegouders, die niet het gezag over hun minderjarige pleegkinderen uitoefenen, niet de vragen kregen voorgelegd of zij pleegoudervoogdij of pleegouderadoptie overwegen. Zij kregen wel de vraag voorgelegd of zij behoefte hebben aan een vorm van deelgezag.

Tabel 2.1 Overzicht van de gestelde vragen per route

Onderdeel van de vragenlijst	1. Route voor pleegouders zonder gezag	2. Route voor pleegouder- voogden	3. Route voor adoptie- pleegouders
1. Achtergrondvragen	√	√	√
2. Vragen over eventuele problemen die pleegouders ervaren omdat gezag ouders/GI ligt	√		
3. Vragen over of pleegouders zonder gezag pleegoudervoogdij overwegen	√		
4. Vragen over eventuele behoefte aan deelgezag	√		
5. Vragen over totstandkoming en overwegingen pleegoudervoogdij		√	
6. Vragen over of pleegouders zonder gezag of pleegoudervoogden adoptie overwegen	√	√	
7. Vragen over totstandkoming en overwegingen adoptie			√
8. Afsluitende vragen	√	√	√

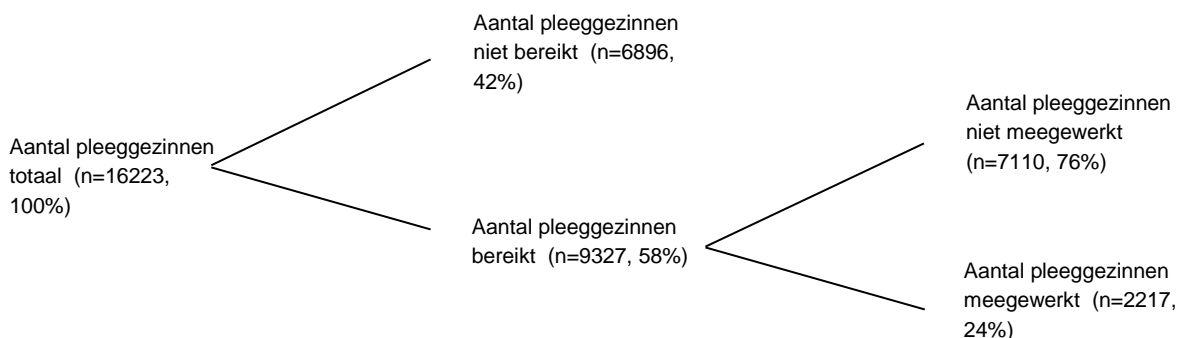
2.3 Dataverzameling onder pleegouders

2.3.1 Verspreiding van vragenlijst onder pleegouders en respons

Vanaf 23 april 2015 is de vragenlijst door de pleegzorgorganisaties verspreid onder pleegouders. Wij hebben bij de pleegzorgorganisaties een introductietekst aangeleverd met daarin een doorklikmogelijkheid naar de vragenlijst. De deelnemende pleegzorgorganisaties hebben de vragenlijst onder hun totale bestand van pleegouders verspreid, met uitzondering van pleegouders waarvan zij geen e-mailadres hadden, of pleegouders die hebben aangegeven geen nieuwsbrieven en dergelijke wensen te ontvangen. Op deze wijze zijn 9327 pleeggezinnen bereikt (dat is 58% van alle pleegouders in Nederland).

De vragenlijst stond open tot en met 18 mei 2015. In totaal hebben 2217 pleegouders de vragenlijst volledig ingevuld. Daarmee bedraagt de netto respons 24 procent.

Figuur 2.1 Bereik en respons pleeggezinnen

Beschrijving van de respons

Ruim driekwart van de respondenten is pleegmoeder (76,5%) en ongeveer een kwart pleegvader (23,5%). Bijna twee derde (65,4%) van de pleegouders had ten tijde van het invullen van de vragenlijst één pleegkind, een kwart (24,9%) van de pleegouders had twee pleegkinderen en één op de tien (9,7%) pleegouders had meer dan twee pleegkinderen. De meeste respondenten (43,7%) zijn 0 tot 3 jaar pleegouder van hun huidige pleegkind(eren) en de meeste pleegkinderen van de respondenten (49,9%) zijn tussen de 4 en 12 jaar oud.

Twee derde van de responderende pleegouders (66,4%) is bestandpleegouder, bijna één op de zes (14,5%) respondenten is opa/oma van zijn pleegkind, één op de tien (10,6%) komt uit het sociale netwerk van zijn pleegkind (de pleegouder is dan bijvoorbeeld een leerkracht of buurman/-vrouw van het pleegkind), en één op de twintig (5,5%) is oom/tante van zijn pleegkind. Tot

slot is 0,7 procent neef/nicht van zijn pleegkind en 0,5 procent is broer/zus van zijn pleegkind. Voor 1,9 procent van de respondenten geldt dat zij zowel bestandpleegouder als netwerkpleegouder zijn.

In ruim acht op de tien gevallen (81,6%) hebben pleegouders niet het gezag over hun pleegkind(eren). In ruim vier op de tien gevallen (42,4%) ligt het gezag bij de ouders, en in bijna vier op de tien gevallen (39,2%) bij een gecertificeerde instelling. Van de pleegkinderen waarvan het gezag door de ouder(s) wordt uitgeoefend, is ruim de helft (52,8%) van de pleegkinderen geplaatst in het kader van een ots-maatregel en bijna de helft (47,2%) in het kader van vrijwillige hulpverlening. 7,5 procent van de pleegouders heeft zelf het gezag over (al) hun pleegkind(eren). Van de pleegouders die zelf het gezag over hun pleegkind(eren) uitoefenen, is een ruime meerderheid (97,8%) pleegoudervoogd en slechts een klein deel (2,2%) adoptiepleegouder. Tot slot heeft een op de tien pleegouders (10,8%) te maken met verschillende gezags-situaties binnen het pleeggezin over hun verschillende pleegkinderen (zie tabel 2.2).

Tabel 2.2 Overzicht van achtergrondgegevens respondenten (N = 2217)

	Aantal	Percentage
Geslacht respondent		
Pleegmoeder	1697	76,5%
Pleegvader	520	23,5%
Aantal betrokken pleegzorgorganisaties		
1 organisatie	2009	90,6 %
2 organisaties	190	8,6 %
3 organisaties	17	0,8 %
4 organisaties	1	0,0 %
Aantal jaren pleegouder		
0 tot 3 jaar	968	43,7 %
3 tot 6 jaar	502	22,6 %
6 tot 9 jaar	334	15,1 %
Langer dan 9 jaar	413	18,6 %
Bestand- of netwerkpleegouder		
Alleen bestandpleegouder	1473	66,4 %
Alleen netwerkpleegouder	704	31,8 %
Combinatie van beide	40	1,9 %
Aantal pleegkinderen		
1 pleegkind	1449	65,4 %
2 pleegkinderen	551	24,9 %
3 pleegkinderen	145	6,5 %
4 pleegkinderen	47	2,1 %
5 of meer pleegkinderen	25	1,1 %

Vervolg tabel 2.2

	Aantal	Percentage
Leeftijd pleegkinderen (totaal aantal pleegkinderen: N = 3298)		
0 tot 4 jaar	376	11,4 %
4 tot 12 jaar	1632	49,9 %
12 tot 18 jaar	1180	35,8 %
18 jaar en ouder	110	3,3 %
Gezagssituatie(s) in het pleeggezin		
Gezag (in alle gevallen) belegd bij de ouders	939	42,4 %
Gezag (in alle gevallen) belegd bij een GI	870	39,2 %
Gezag (in alle gevallen) belegd bij pleegouders	166	7,5 %
Gezag belegd bij ouders & gezag belegd bij een GI	135	6,1%
Gezag belegd bij pleegouders & gezag belegd bij een GI	48	2,2%
Gezag belegd bij ouders & gezag belegd bij pleegouders	35	1,6%
Gezag belegd bij ouders & bij pleegouders & bij een GI	18	0,8%
Pleegkind(eren) is/zijn geadopteerd door pleegouders	3	0,1%
Gezag belegd bij ouders & pleegkind(eren) geadopteerd	2	0,1%
Gezag belegd bij ouders & bij een GI & adoptie	1	0,0%

Beperking zelfselectie door pleegouders en verhoging respons

Om mogelijke zelfselectie door pleegouders te beperken, dit wil zeggen dat alleen pleegouders de vragenlijst invullen die een uitgesproken mening over bijvoorbeeld pleegoudervoogdij hebben, is het onderzoek onder pleegouders in algemene bewoordingen aangekondigd. In de introductietekst is slechts benoemd dat RegioPlan onderzoek doet naar pleegouders en gezag. Daarnaast hebben we twee iPads verloot onder de deelnemers aan de vragenlijst. Op deze wijze hebben we beoogd om de respons op de vragenlijst te verhogen en selectiviteit te voorkomen. De aankondigingstekst is opgenomen in bijlage 3.

Implicaties van de verspreiding van de vragenlijst via pleegzorgorganisaties

Zoals beschreven hebben we de vragenlijst onder pleegouders verspreid via de pleegzorgorganisaties. Via deze weg hebben wij verschillende ‘typen’ pleegouders bereikt, pleegouders van pleegkinderen die zijn geplaatst in het kader van een jeugdbeschermingsmaatregel of in een vrijwillig kader. Voor de vrijwillige plaatsingen geldt echter dat deze niet altijd worden geformaliseerd, de zogenoemde informele pleegzorg. Dit betekent dat plaatsingen in bijvoorbeeld familiere sfeer niet altijd worden gemeld bij een pleegzorgorganisatie. Pleegzorgplaatsingen die niet zijn geformaliseerd, hebben wij derhalve niet bereikt via de pleegzorgorganisaties. Een andere doelgroep die wij in beperkte mate hebben bereikt, zijn adoptiepleegouders (n=6). Adoptiepleegouders worden immers niet (langer) begeleid door pleegzorgorganisaties. Daarnaast komt adoptie door pleegouders slechts sporadisch voor. Voor het onderzoek vormde dit echter geen probleem, omdat we deze doelgroep strikt genomen niet nodig hadden om de onderzoeksvragen te beantwoorden.

Respons en representativiteit

In totaal hebben 2217 pleegouders de vragenlijst volledig ingevuld. Alhoewel pleegouders meerdere pleegkinderen kunnen hebben (in ruim een derde van de respons is dit het geval) en daarmee met verschillende gezagssituaties te maken kunnen hebben (zie tabel 2.2), vulden 1944 pleegouders (zonder gezag) (88%) de vragenlijst in, 267 pleegoudervoogden (met gezag) (12%) en zes adoptiepleegouders (juridisch ouderschap). In de populatie is, zo blijkt uit gegevens van Pleegzorg Nederland, deze verdeling 93 procent (geen gezag) om zeven procent (wel gezag). Pleegoudervoogden zijn daarom enigszins oververtegenwoordigd in de responsgroep. Dit hangt mogelijk samen met de voorkeursroute die is bepaald in de vragenlijst, namelijk dat in gevallen waarin pleegouders ook pleegoudervoogd zijn, zij de vragen over pleegoudervoogdij beantwoorden (zie ook paragraaf 2.2.2). Problematisch is deze beperkte oververtegenwoordiging niet. In dit rapport worden geen uitspraken gedaan over de gehele populatie pleegouders, maar steeds over de afzonderlijke groepen. Dit geldt overigens ook voor de oververtegenwoordiging van bestandpleegzorg (66% in de responsgroep, 58% in de populatie) ten opzichte van netwerkpleegzorg (32% responsgroep, 42% populatie).

Van de pleegouders is 66 procent bestandpleegouder en 32 procent netwerkpleegouder. Van de pleegoudervoogden is 70 procent bestandpleegouder en 30 procent netwerkpleegouder. Idealiter zouden we deze verdelingen vergelijken met populatiegegevens om te bezien of de respons representatief is op dit kenmerk. Tijdens het onderzoek is echter gebleken dat er geen cijfers beschikbaar zijn over de verdeling bestand- en netwerkpleegzorg binnen de verschillende gezagssituaties. Een toets op representativiteit is daarmee niet mogelijk.

2.3.2 Telefonische interviews met vijftig pleegouders

Om meer inzicht te krijgen in de achtergronden van de resultaten van de vragenlijst, hebben we vijftig telefonische interviews afgenomen bij pleegouders en pleegoudervoogden. We hebben 33 pleegouders geïnterviewd, veertien pleegoudervoogden en drie adoptiepleegouders. Bij het invullen van de vragenlijst konden pleegouders aangeven of zij mee wilden werken aan een telefonisch interview. In totaal hebben 1172 pleegouders (53%) hiermee ingestemd.

Bij de selectie van pleegouders is een verdeling gemaakt naar pleegouders zonder gezag, pleegoudervoogden en pleegouders die hun pleegkind hebben geadopteerd. Binnen deze drie groepen is vervolgens een verdeling gemaakt naar de antwoorden die pleegouders hebben gegeven. Zo hebben we bijvoorbeeld pleegouders bevraagd die bij het invullen van de vragenlijst hebben aangegeven pleegoudervoogdij te overwegen, dan wel pleegouders die dit niet overwegen.

2.4 Ontsluiten registratiegegevens

Bij Pleegzorg Nederland (onderdeel van de brancheorganisatie Jeugdzorg Nederland) zijn de meest actuele gegevens (peildatum 31 december 2014) voor pleegzorgplaatsingen opgevraagd (ter beantwoording van deelvraag 1). Pleegzorg Nederland verzamelt deze gegevens jaarlijks bij de individuele pleegzorgorganisaties ten behoeve van de factsheet pleegzorg.

De opzet was om de informatie ter beantwoording van deelvraag 7 (het aantal pleegouders dat in 2014 een verzoek tot adoptie heeft ingediend) te ontsluiten uit het registratiesysteem KBPS van de Raad voor de Kinderbescherming. Sluitende registratiegegevens over het aantal adoptieverzoeken van pleegoudervogden bleken echter vooralsnog niet aanwezig te zijn.

3 PLEEGZORG

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk geven we een korte achtergrondschets van pleegzorg in Nederland. Om te beginnen worden de verschillende vormen van pleegzorg kort toegelicht (paragraaf 3.2) en daarna volgt een overzicht van de omvang van pleegzorg in Nederland (paragraaf 3.3).

3.2 Pleegzorg is een vorm van jeugdzorg

Pleegzorg is een vorm van jeugdzorg die valt onder de Jeugdwet. Als de veiligheid van een minderjarige in het geding is en/of hulp in de thuissituatie is niet afdoende, wordt tot uithuisplaatsing van de minderjarige besloten. In de Jeugdwet is bepaald dat een minderjarige bij uithuisplaatsing indien mogelijk bij een pleegouder of in een gezinshuis wordt geplaatst, omdat deze vorm van opvang in gezinsverband het dichtst bij de natuurlijke situatie staat.

Er worden twee soorten pleegzorg onderscheiden: bestand- en netwerkpleegzorg. Bij bestandpleegzorg wordt bij de pleegouder(s) een voor de pleegouder(s) onbekend kind geplaatst. Bij netwerkpleegzorg zorgen pleegouders voor een kind van een familielid of bekende. Daarnaast wordt onderscheid gemaakt naar voltijdpleegzorg, deeltijdpleegzorg en crisisleegzorg. Bij voltijdpleegzorg verblijft de minderjarige gedurende de hele week in het pleeggezin. Bij deeltijdpleegzorg verblijft de minderjarige bijvoorbeeld alleen in het weekend, overdag (dus zonder overnachtingen), een weekend in de maand of op doordeweekse dagen in het pleeggezin. Tot slot kan een minderjarige in een crisissituatie worden opgevangen in een crisisleeggezin. De maximale termijn voor een crisisleegplaatsing is vier weken, met een maximale verlenging van nog eens vier weken. In deze periode wordt onderzocht of het kind weer naar huis kan, met eventueel extra ondersteuning, of dat een langdurige plek moet worden gezocht. Soms kan dit in het crisisleeggezin zijn; soms wordt een ander pleeggezin gezocht of gaat het kind naar een residentiële instelling.

Plaatsing in een pleeggezin kan plaatsvinden in het kader van een jeugdbeschermingsmaatregel (justitiële plaatsing), namelijk een ondertoezichtstelling of gezagsbeëindigende maatregel. Als de ontwikkeling van een minderjarige bedreigd wordt en vrijwillige hulpverlening is niet (meer) voldoende of als ouders de hulp niet accepteren, dan kan de rechter een ondertoezichtstelling uitspreken. Een minderjarige die onder toezicht staat wordt ook wel een ots-pupil genoemd. De minderjarige krijgt dan een gezinsvoogd toegewezen van een Gecertificeerde Instelling (voormalig Bureau Jeugdzorg). Deze persoon begeleidt de minderjarige en zijn ouders bij het oplossen van de opvoedingsproblemen. De ouders blijven zelf verant-

woordelijk voor de opvoeding, maar hun gezag wordt door de maatregel gedeeltelijk ingeperkt. Als ouders niet in staat zijn om hun kind op te voeden en te verzorgen, dan kan de rechter het gezag van ouders beëindigen (gezagsbeëindigende maatregel). Een minderjarige waarvan het gezag van de ouders wordt beëindigd, wordt ook wel een voogdij pupil genoemd. Het gezag zal dan meestal worden uitgeoefend door een Gecertificeerde Instelling. De voogdij wordt uitgeoefend door een voogd/voogdijwerker, die in dienst is van de Gecertificeerde Instelling. De voogdij kan ook worden uitgeoefend door een pleegouder. Dit wordt pleegoudervoogdij genoemd. Naast de justitiële plaatsingen kan een minderjarige ook vrijwillig worden geplaatst. De ouder(s) stemt dan in met de plaatsing van de minderjarige in een pleeggezin.

Figuur 3.1 geeft een schematisch overzicht van de verschillende typen pleegouderschap en plaatsingen.

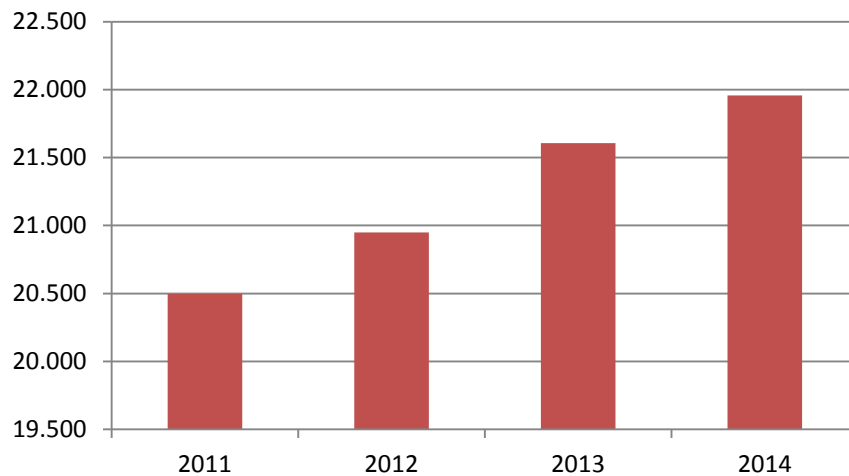
Figuur 3.1 Overzicht van type pleegzorg en type plaatsingen

3.3 Pleegzorg in cijfers

In 2014 hebben 21.956 jeugdigen gebruik gemaakt van pleegzorg. Dit waren 350 jeugdigen meer dan in 2013. Deze toename van twee procent is in lijn met de stijgende trend van de afgelopen jaren, zoals te zien is in figuur 3.2. De 21.956 jeugdigen die in 2014 gebruik maakten van pleegzorg woonden in 16.223 pleeggezinnen.

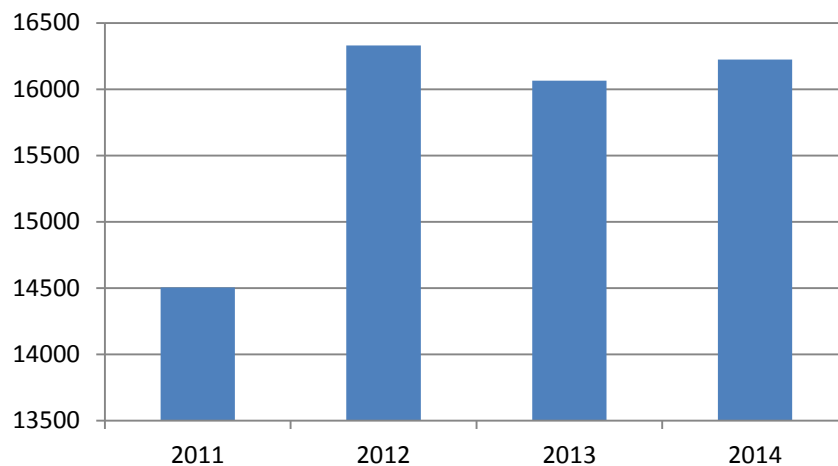
Figuur 3.2 Totaal aantal pleegkinderen 2011-2014 (standen per 31/12)

Bron: Pleegzorg Nederland

In 2012 is het aantal pleeggezinnen flink toegenomen, mogelijk als gevolg van een mediacampagne van Pleegzorg Nederland, van 14.504 pleeggezinnen in 2011 naar 16.330 pleeggezinnen in 2012. In de jaren die volgden is dit aantal gestabiliseerd.

Figuur 3.3 Totaal aantal pleeggezinnen 2011-2014 (standen per 31/12)

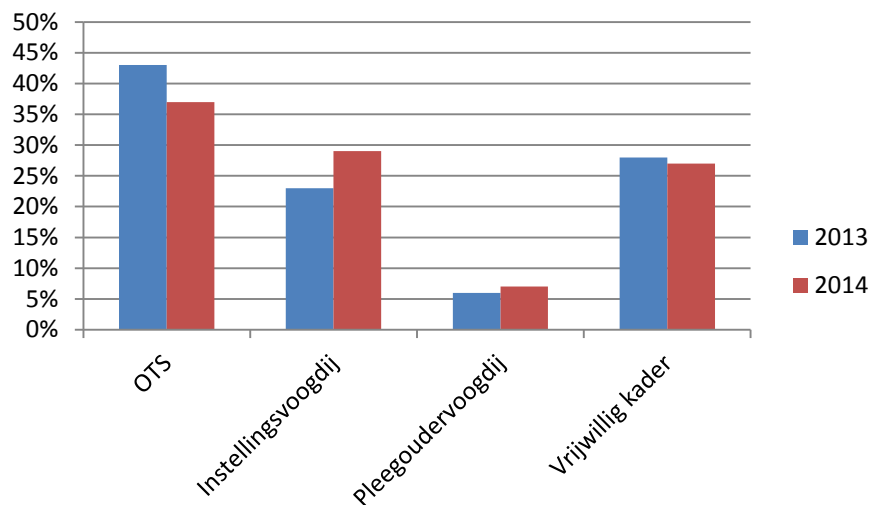
Bron: Pleegzorg Nederland

Bij 16.028 van de 21.956 jeugdigen die in 2014 gebruikmaakten van pleegzorg (73%) is een jeugdbeschermingsmaatregel opgelegd. Voor 8124 van deze pleegkinderen (51%) is dat een ondertoezichtstelling en voor 7904 pleegkinderen (49%) is dat een gezagsbeëindigende maatregel.

Van de 7904 pleegkinderen met een gezagsbeëindigende maatregel in 2014, ligt voor 6367 kinderen (81%) de voogdij bij een gecertificeerde instelling en voor 1537 kinderen (19%) bij pleegouders. Laatstgenoemde variant wordt pleegoudervoogdij genoemd (zie ook paragraaf 4.3).

Gerelateerd aan het totaal aantal plaatsingen geldt dat eind 2014 in 37 procent van de gevallen sprake was van een ondertoezichtstelling (in 2013 was dat 43%), in 29 procent van instellingsvoogdij (2013; 23%), in 7 procent pleegoudervoogdij (2013; 6%) en in 27 procent van de gevallen van een vrijwillige plaatsing (2013; 28%).

Figuur 3.4 Overzicht soort pleegzorgplaatsingen 2013-2014 (standen per 31/12)

Bron: Pleegzorg Nederland

Van de 21.956 pleegkinderen in 2014 is 58 procent geplaatst bij bestandpleegouders en 42 procent bij netwerkpleegouders. Deze verhouding is de afgelopen vier jaar redelijk stabiel.

Tabel 3.1 Verdeling bestand- en netwerkpleegzorg 2011-2014 (standen per 31/12)

	2011	2012	2013	2014
Bestandpleegzorg	57%	59%	57%	58%
Netwerkpleegzorg	43%	41%	43%	42%

Bron: Pleegzorg Nederland

4 PLEEGOUDERS OVER ERVAREN PRAKTISCHE PROBLEMEN, PLEEGOUDERVOOGDIJ EN DEELGEZAG

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk presenteren we onderzoeksresultaten – vanuit het perspectief van pleegouders zonder gezag – over (praktische) problemen die worden ervaren aangaande de opvoeding van de minderjarige door het ontbreken van gezag (paragraaf 4.2), de overweging om al dan niet de voogdij te dragen (paragraaf 4.3) en de eventuele behoefte aan deelgezag (wanneer dit juridisch mogelijk zou zijn (paragraaf 4.4). Wanneer pleegouders niet het gezag hebben, ligt het gezag bij de ouder van het pleegkind (vrijwillige plaatsing), deelt de ouder het gezag met de gezinsvoogd (ots-plaatsing) of ligt het gezag bij de gecertificeerde instelling (voogdijplaatsing). In totaal vulden 1944 pleegouders zonder gezag de online vragenlijst in (dat is 93% van het totaal aantal pleegouders dat de vragenlijst heeft ingevuld). Daarnaast voerden we in totaal met 33 pleegouders zonder gezag een telefonisch interview.

4.2 (Praktische) problemen bij de verzorging vanwege het ontbreken van gezag

Bijna de helft (49%) van de pleegouders ervaart vaak (7,5%) of soms (41,5%) (praktische) problemen bij de opvoeding en verzorging, omdat zij niet het gezag hebben over hun pleegkind.

Tabel 4.1 Ervaart u problemen bij de verzorging en opvoeding van uw pleegkind, omdat u niet het gezag heeft over dit pleegkind?

	Aantal	Percentage
Ja, ik ervaar vaak problemen	145	7,5%
Ja, ik ervaar soms problemen	807	41,5%
Nee, ik ervaar geen problemen	992	51,0%

Basis: pleegouder zonder gezag. N = 1944.

Pleegouders geven aan dat zij niet snel kunnen handelen, omdat zij voor een aantal zaken eerst toestemming nodig hebben van de ouder(s) (door 48,5% van de pleegouders benoemd) of de (gezins)voogd van de gecertificeerde instelling (35%). Een andere oorzaak is gelegen in meningsverschillen tussen ouder(s) en pleegouders over wat het beste is voor het kind (35,9%). Pleegouders en (gezins)voogden denken beduidend minder vaak verschillend over wat het beste is voor het kind (14,2%).

Tabel 4.2 Welke problemen ervaart u? (meerdere antwoorden mogelijk)

	Aantal	Percentage
Doordat ik voor een aantal zaken eerst toestemming nodig heb van de ouder(s) kan ik niet snel handelen.	461	48,5%
Doordat ik voor een aantal zaken eerst toestemming nodig heb van de voogdijwerker kan ik niet snel handelen.	333	35,0%
Ouders en ik denken soms anders over wat het beste is voor hun kind/mijn pleegkind.	341	35,9%
De voogdijwerker en ik denken soms anders over wat het beste is voor mijn pleegkind.	135	14,2%
(Nog) een ander probleem, namelijk..	158	16,6%

Basis: pleegouders zonder gezag die problemen ervaren. N = 951.

Het zijn dan ook met name pleegouders van pleegkinderen die geplaatst zijn in het kader van een ondertoezichtstelling die het vaakst (praktische) problemen ervaren: 63,9 procent van de pleegouders met ots-pupillen ervaart problemen tegenover 46,4 procent van pleegouders met pleegkinderen in een vrijwillig kader en 42,2 procent van de pleegouders met voogdijpupillen.

Het onderscheid naar soort pleegzorg wijst uit dat het met name pleegouders met voltijdplaatsingen en crisisplaatsingen zijn die problemen ervaren (53,3% respectievelijk 47,5%) en in mindere mate pleegouders met deeltijdplaatsingen (27,6%). Dit resultaat kan gelegen zijn in het karakter van deeltijdpleegzorg, namelijk dat pleegkinderen slechts gedurende het weekend of een vakantie bij pleegouders verblijven. Deeltijdpleegouders zullen dan wellicht minder snel genegen zijn om zaken waarvoor toestemming van ouders of de (gezins)voogd nodig is, zoals het aanvragen van een bankrekening of studiebeurs, oppakken, maar dit overlaten aan ouders of pleegouders waar het pleegkind het grootste deel van de tijd verblijft. Tot slot is gebleken dat er geen significant verschil is in het al dan niet ervaren van praktische problemen tussen bestand- en netwerkpleegouders. Althans, als er sprake is van een plaatsing in het kader van een kindbeschermingsmaatregel. Kijken we alleen naar de vrijwillige plaatsingen, dan blijkt dat netwerkpleegouders (53,5%) significant vaker dan bestandpleegouders (39,7%) aangeven dat zij problemen bij de opvoeding en verzorging van het pleegkind ervaren.

We hebben met veertien pleegouders telefonisch gesproken over de (praktische) problemen die zij ervaren. De (praktische) problemen die worden genoemd, houden verband met het ontbreken van tekenbevoegdheid (bijvoorbeeld voor het aanvragen van een bankrekening, studiebeurs of een schoolinschrijving) en met de benodigde toestemming van ouder(s) of (gezins)voogd voor een vakantie of medische behandeling. Pleegouders met ots-pupillen lopen er dikwijls tegenaan dat een ouder niet mee wil werken.

“Het heeft heel veel moeite gekost om onze pleegdochter van het bijzonder onderwijs naar het regulier onderwijs te krijgen. Heel veel vechten. Dit komt niet ten goede van de verstandhouding tussen ons en de ouders.”

“Vader blijft jeugdzorg tegenwerken. Heb je een ID-kaart nodig, dan weigert hij te tekenen of hij tekent verkeerd. Het wordt uiteindelijk zo'n lang proces, soms duurt het wel maanden.”

Pleegouders met voogdijpupillen geven aan dat het contact met de voogd over het algemeen goed verloopt, maar dat vaak veel tijd verstrikt voordat een handtekening wordt verstrekt, dan wel toestemming wordt verleend.

“De contacten met de gezagsdrager zijn goed, maar het kost tijd. De meeste gezagsdragers werken parttime. (...) en je bent niet de enige pleegouder die iets vraagt.”

“Ik heb in december aangegeven: ik wil een vakantie naar Spanje boeken. Bij het ene kind duurt het een halve maand en bij het andere kind drie tot vier maanden. Al die tijd krijg je niks te horen van de voogd, dan moet je er weer achteraan mailen. Ik heb de vakantie gewoon geboekt. Ik mag hopen dat hij mee mag...”

Daarnaast hebben we telefonisch gesproken met negentien pleegouders die geen (praktische) problemen te ervaren. Deze pleegouders geven aan dat het contact met ouders of (gezins)voogd goed is en zij geen problemen ervaren in de samenwerking.

“De lijnen zijn heel kort en de neuzen staan dezelfde kant op”

“Wij kunnen prima met de voogd opschieten. Als ze ergens toestemming voor moet geven, dan doet ze dat.”

Veertien geïnterviewde pleegouders zijn grootouders van hun pleegkind(eren). Vijf van deze pleegouders hebben de voogdij over hun pleegkind, in drie gevallen heeft de Gecertificeerde Instelling het gezag en in zes gevallen de ouders. Over het algemeen is de relatie met (één van de) de ouder(s) goed en hebben pleeggrootouders goed contact met hun dochter of zoon over het grootbrengen van hun pleegkind.

“De moeder is mijn dochter en ik heb een goede relatie met haar. Als er iets gedaan moet worden, dan zou ze kunnen inspringen.”

4.3 Pleegoudervoogdij

Gezag over een kind dat uitgeoefend wordt door een ander dan de eigen ouder wordt voogdij genoemd. Als de voogdij wordt uitgeoefend door een pleegouder wordt dit pleegoudervoogdij genoemd. Pleegoudervoogdij behoort

voor pleegouders tot de mogelijkheid als terugkeer naar ouders redelijkerwijs niet meer mogelijk is. De pleegoudervoogd is de wettelijk vertegenwoordiger van het pleegkind. Na overdracht van de voogdij stopt de betrokkenheid van de voogdijwerker van de gecertificeerde instelling, maar pleegoudervoogden blijven begeleiding ontvangen van de pleegzorgorganisatie. Ook houdt een pleegoudervoogd recht op een pleegzorgvergoeding en eventuele toeslagen.¹

4.3.1 Meer dan driekwart van de voltijd pleegouders zonder gezag is op de hoogte van de mogelijkheid van pleegoudervoogdij

Meer dan driekwart (79,6%) van de voltijd pleegouders is op de hoogte van de mogelijkheid van pleegoudervoogdij.² Het vraagstuk van pleegoudervoogdij is met name relevant voor pleegouders met voogdijpupillen en langdurige ootsplaatsingen, waarbij geen perspectief bestaat op terugkeer naar ouder(s). De bekendheid met pleegoudervoogdij is daarom ook het grootst onder pleegouders met voogdijpupillen (88,2%), gevolgd door pleegouders met ootspupillen (76,8%). Onder pleegouders met pleegkinderen die geplaatst zijn in een vrijwillig kader is de bekendheid met pleegoudervoogdij beduidend minder (60,3%).

Tabel 4.3 Bent u op de hoogte van de mogelijkheid van pleegoudervoogdij?

	Aantal	Percentage
Ja	1212	79,6%
Nee	311	20,4%

Basis: voltijdpleegouders zonder gezag. N = 1523.

Aan meer dan de helft (52,6%) van de voltijd pleegouders die op de hoogte is van pleegoudervoogdij, is gevraagd of zij de voogdij willen dragen over hun pleegkind. De jeugdbeschermer, pleegzorg-ondersteuner en/of raadsonderzoeker³ heeft dit aan pleegouders gevraagd, maar ook door de pleegouders zelf (9,6%) wordt dit bespreekbaar gemaakt.

Tabel 4.4 Is aan u gevraagd of u de voogdij wilt dragen?

	Aantal	Percentage
Nee, dat is niet aan mij gevraagd	459	37,9%
Ja, door de voogdijwerkers en de pleegzorgbegeleider	212	17,5%
Ja, door de voogdijwerker	202	16,7%
Ja, door de pleegzorgbegeleider	125	10,3%
Nee, ik heb het zelf bespreekbaar gemaakt	116	9,6%
Ja, door iemand anders	98	8,1%

Basis: voltijdpleegouders zonder gezag die op hoogte zijn van pleegoudervoogdij. N = 1212.

¹ Pleegoudervoogdij. Informatie voor pleegouders die meer willen weten over het overnemen van de voogdij over hun pleegkind. Een uitgave van Jeugdzorg Nederland/Pleegzorg Nederland, oktober 2014.

³ De raadsonderzoeker is veelvuldig genoemd in de categorie: 'Ja, door iemand anders'.

Aan pleegouders met voogdijpupillen is het vaakst gevraagd of zij de voogdij willen dragen over hun pleegkind (64,4%), gevolgd door pleegouders met ots-pupillen (46,5%). Aan pleegouders met pleegkinderen die geplaatst zijn in een vrijwillig kader wordt dit beduidend minder vaak gevraagd (22,9%).

4.3.2 Bijna een kwart van de voltijd pleegouders zonder gezag wil op termijn pleegoudervoogd worden

Bijna een kwart (23,3%) van de voltijd pleegouders heeft aangegeven op termijn de voogdij te willen dragen over hun pleegkind; iets meer dan een kwart (26,4%) geeft aan te twijfelen, een kwart (25,1%) geeft aan dat dit niet aan de orde en/of mogelijk is en eveneens een kwart (25,3%) wil niet de voogdij dragen.

Tabel 4.5 Wilt u op termijn de voogdij dragen over uw pleegkind(eren)?

	Aantal	Percentage
Ja, dat wil ik	354	23,3%
Ik weet het nog niet, ik twijfel	402	26,4%
Nee, dat wil ik niet	385	25,3%
Nee, dat is niet aan de orde/mogelijk	382	25,1%

Basis: voltijdpleegouders zonder gezag. N = 1523.

Wat opvalt, is dat pleegouders met ots-pupillen vaker hebben aangegeven dat zij de voogdij willen dragen (28,3%), dan pleegouders met voogdijpupillen (21,9%). Dit lijkt opvallend, omdat bij ots-pupillen de ouders immers nog beschikken over het gezag en de stap naar pleegoudervoogdij groter is dan bij pleegouders met voogdijpupillen, omdat ouders in laatstgenoemde situatie immers van hun gezag zijn ontheven, dan wel ontzet. Een verklaring voor dit onderscheid kan echter zijn dat de urgentie voor het willen dragen van voogdij bij pleegouders met ots-pupillen groter is dan bij pleegouders met voogdijpupillen, omdat de situatie bij een gezagsbeëindigende maatregel dikwijls rustiger is. Bij voogdij is het duidelijk voor alle betrokkenen dat het perspectief van de minderjarige niet (meer) ligt bij de ouder(s). Ook blijkt dat pleegouders met ots-pupillen vaker (praktische) problemen ervaren dan pleegouders met voogdijpupillen. Pleegouders met ots-pupillen die (praktische) problemen ervaren willen dan ook significant vaker de voogdij op zich nemen dan pleegouders die geen (praktische) problemen ervaren (32,1% respectievelijk 20,7%). Een andere verklaring voor deze uitkomst is mogelijk gelegen in de mate waarin pleegouders bekend zijn met de voor- en nadelen van pleegoudervoogdij. Pleegouders met voogdijpupillen zijn hierover misschien beter geïnformeerd door pleegzorg en/of jeugdzorg dan pleegouders met ots-pupillen, omdat dit bij voogdij, gegeven de strekking van de kindbeschermingsmaatregel, eerder van toepassing is dan bij ots. Pleegouders met voogdijpupillen konden daarom wellicht beter een weloverwogen keuze maken bij het invullen van de vragenlijst dan pleegouders met ots-pupillen. Tot

slot is gebleken dat er geen significant verschil is tussen bestand- en netwerkpleegouders in het al dan niet op termijn willen dragen van de voogdij.

De vaakst genoemde reden om pleegoudervoogd te worden, is dat pleegouders met voogdij zelf belangrijke beslissingen over het pleegkind kunnen nemen (68,6% van de pleegouders die pleegoudervoogd wil worden noemt dit). Bijna even vaak (65,3%) wordt als reden genoemd dat het bij pleegoudervoogdij voor het pleegkind extra duidelijk is dat hij of zij er helemaal bij hoort.

Tabel 4.6 Indien ja, waarom wilt u dat? (meerdere antwoorden mogelijk)

	Aantal	Percentage
Voor mijn pleegkind is het dan extra duidelijk dat hij of zij er helemaal bij hoort.	231	65,3%
Ik heb de begeleiding van de voogdijwerker niet (meer) nodig.	98	27,7%
Omdat ik de belangrijke beslissingen over het pleegkind dan zelf kan nemen.	242	68,6%
Anders, namelijk...	75	21,2%

Basis: voltijdpleegouders zonder gezag die op termijn de voogdij willen dragen. N=354.

We spraken telefonisch met zeventien pleegouders die bij het invullen van de vragenlijst hebben aangegeven graag de voogdij te willen hebben over hun pleegkind. In de gesprekken komt naar voren, zoals een pleegouder zelf ook aangeeft, dat er een verschil bestaat tussen “willen en kunnen”. De redenen voor pleegoudervoogdij die in de interviews worden gegeven, zijn gelijk aan de uitkomsten van de enquête: zelf beslissingen kunnen nemen en duidelijkheid en zekerheid voor het kind.

“Belangrijkste reden is zekerheid voor het kind. Niet het gevoel dat zij een pleegkind is, maar gewoon ons kind. Pleegkinderen willen niet anders zijn, zij willen gewoon zijn.”

“Duidelijkheid dat ze hier kan blijven en dat we echt voor haar hebben gekozen. Hier ben je welkom en kan je zijn. (...) Kunnen zeggen: we zijn er voor je, altijd.”

“Ik denk dat je van alle ellende af bent. Alle gesprekken met hulpinstanties, het wordt allemaal veel te veel voor kinderen. (...) Als je de voogd bent, kan je alles zelf beslissen en ben je niet afhankelijk van ouders.”

Ondanks de wens om pleegoudervoogd te zijn, geven pleegouders tegelijkertijd aan dat dit in de praktijk (nog) niet mogelijk is.

“Je hebt te maken met verplichte bezoekmomenten, wij hebben een buffer nodig met papa.”

“Ik zou het liefst alles voor mijn pleegkind kunnen regelen, net als voor mijn eigen kinderen, maar ik zou daarmee niet de relatie met ouders willen schaden. Dat is niet in het belang van het kind.”

Onder pleegouders die aangeven dat pleegoudervoogdij niet aan de orde/mogelijk is, geeft bijna een kwart (22,3%) aan dat het pleegkind op termijn weer terugkeert naar zijn of haar ouders. In het open antwoordveld wordt daarnaast de leeftijd van het pleegkind, (bijna) 18 jaar, veelvuldig als reden genoemd. De overige redenen in het open antwoordveld komen overeen met de redenen van pleegouders die hebben aangegeven te twijfelen over voogdij, dan wel de voogdij niet te willen dragen (zie onder).

Pleegouders die twijfelen over voogdij of de voogdij niet willen dragen over hun pleegkind, geven hiervoor als redenen aan dat zij het prettig vinden als de jeugdbeschermer het contact tussen de ouder en het kind bewaakt en begeleidt (57,2% respectievelijk 61,6%) en/of pleegouders zijn bang dat hun pleegkind op latere leeftijd te maken krijgt met opgroei- en opvoedingsproblemen en dat zij daardoor minder/geen beroep kunnen doen op de jeugdbeschermer en pleegzorgondersteuner (33,8% respectievelijk 28,3%).

We hebben telefonisch gesproken met zestien pleegouders die in de vragenlijst hebben aangegeven te twijfelen over voogdij of de voogdij niet te willen dragen over hun pleegkind. Ook in de gesprekken met deze pleegouders blijkt dat zij het prettig vinden als de voogd tussen de pleegouder(s) en ouder(s) in staat, dan wel dat overleg met een (gezins)voogd mogelijk is.

“Je hebt altijd iemand die je informatie kan geven en waar je op terug kan vallen.”

“Prettig dat de voogd vervelend nieuws brengt.”

“Vader is agressief (...), de voogdijinstelling is een buffer.”

Een andere pleegouder verteld dat zij gescheiden is van pleegvader en dat voogdij dan ingewikkeld is.

“Wie zou voogdij dan krijgen? Met vader deel ik gezag over andere twee kinderen, dan zou dit voor pleegkind een uitzondering worden. Dat zou ingewikkelde situaties kunnen opleveren.”

Twee pleegouders die het kind van hun kind opvoeden en verzorgen, geven aan de relatie met hun dochter niet te willen verslechteren door zelf de voogdij op zich te nemen.

“Het zou de verstandhouding met mijn dochter geen goed doen als ik het gezag zou hebben. Er is ook nog een beetje perspectief op terugkeer naar ouders. Bovendien vind ik het heel fijn om met Bureau Jeugdzorg en Pleegzorg te kunnen overleggen.”

“Het gaat om het kind van mijn dochter. Als ik het gezag ook heb, zou ik misschien de band met mijn dochter verslechteren. Dat wil ik niet, nu is die band al niet goed. Daarom zit die voogd ertussen.”

4.3.3 Belangrijke voorwaarden voor pleegoudervoogdij

Pleegouders die de voogdij niet willen dragen over hun pleegkind is in de enquête gevraagd onder welke voorwaarden zij wel bereid zouden zijn om de voogdij te dragen. De belangrijkste voorwaarde die hierbij is genoemd, is dat de pleegzorgondersteuner of (gezins)voogd actief betrokken blijft bij het pleeggezin (circa 20%). Daarnaast vinden pleegouders het belangrijk dat zij aanspraak kunnen blijven maken op pleegoudervergoeding en aanverwante regelingen (bijvoorbeeld bij incidentele hoge medische kosten). Met de inwerkingtreding van de Wet verbetering positie pleegouders op 1 juli 2013 kunnen pleegoudervoogden echter aanspraak maken op pleegoudervergoeding en aanverwante regelingen. Vermoedelijk zijn niet alle pleegouders hiervan op de hoogte. Andere voorwaarden die door pleegouders zijn genoemd, zijn dat de ouder(s) ermee kan instemmen dat de pleegouders de voogdij dragen of dat zij alleen pleegoudervoogd willen worden wanneer de ouder(s) van het pleegkind is overleden, dan wel volledig buiten beeld is. Tot slot heeft echter meer dan de helft (circa 55%) van de pleegouders aangegeven dat zij onder geen enkele voorwaarde bereid zijn om de voogdij te dragen.

4.4 Deelgezag

4.4.1 Bijna vier op de tien pleegouders heeft behoefte aan deelgezag

Bijna vier op de tien pleegouders (39,2%) zou, indien dat juridisch mogelijk zou zijn, behoefte hebben aan deelgezag.

Tabel 4.7 Zou u behoefte hebben aan een soort deelgezag, als dit juridisch mogelijk zou zijn?

	Aantal	Percentage
Behoeftte aan deelgezag	762	39,2%
Geen behoeftte aan deelgezag	1182	60,8%

Basis: pleegouders zonder gezag. N = 1944.

Met name voltijdpleegouders (43,2%) en crisispleegouders (45,8%) hebben die behoefte. Onder deeltijdpleegouders is het deel dat behoefte heeft aan deelgezag (16,3%) significant lager. Hier kan een parallel worden getrokken met de redenering onder paragraaf 4.2; de geringe behoefte aan deelgezag lijkt inherent te zijn aan het karakter van deeltijdpleegzorg.

In de groep voltijdpleegouders hebben pleegouders met ots-plaatsingen significant vaker behoefte aan deelgezag (48,5%), dan pleegouders met voogdij- (41,7%) en vrijwillige (39,4%) plaatsingen. In de groep deeltijd- en crisispleegouders bestaan er geen significante verschillen tussen vrijwillige, ots- en voogdijplaatsingen. Ook blijkt dat bestandpleegouders significant vaker (41,0%) dan netwerkpleegouders (34,6%) behoefte hebben aan deelgezag.

De behoefte aan deelgezag bij voltijdpleegouders met ots-pupillen kan mogelijk verklaard worden doordat pleegouders met pleegkinderen waarvan het gezag bij ouders ligt méér (praktische) problemen ervaren, omdat zij het gezag niet hebben over hun pleegkind, dan pleegouders waarvan het gezag over hun pleegkind bij de Gecertificeerde Instelling ligt. Bij ots-pupillen zijn pleegouders immers mede afhankelijk van de welwillendheid van ouders en bij voogdijpupillen zijn pleegouders 'alleen' afhankelijk van de voogdijwerkers in het al dan niet verkrijgen van toestemming (zie paragraaf 4.2).

We spraken telefonisch met tweeëntwintig pleegouders die deelgezag zouden willen hebben als dit juridisch mogelijk zou zijn.

"Bijvoorbeeld keuze voor middelbare school, het zou heel naar zijn als ouders iets willen wat wij niet willen. Wij hebben geen stem en zo'n kind is toch afhankelijk van voogd of ouders."

De behoefte aan tekenbevoegdheid, dan wel geen toestemming meer nodig hebben van ouder(s) en/of (gezins)voogd, geldt voor pleegouders vooral bij het aanvragen van een paspoort, het openen van een bankrekening, doktersbezoek/medische behandeling, schoolkeuze en vakantie. Dit komt overeen met de genoemde (praktische) problemen in paragraaf 4.2.

Daarnaast hebben we telefonisch gesproken met elf pleegouders die geen behoefte hebben aan deelgezag. Deze pleegouders geven aan dat alles goed verloopt en zij daarom geen behoefte hebben aan deelgezag. Daarnaast hebben drie pleegouders aangegeven dat deelgezag in hun optiek voor pleegkinderen in de praktijk heel verwarrend zou kunnen zijn.

"Ik vat deelgezag op als: dat beide partijen evenveel te zegen hebben. (...) Evenveel te zeggen hebben, maar verschillend over een onderwerp denken, zorgt voor strijd. (...) Ik kan me voorstellen dat het in sommige situaties wel fijn is om praktische zaken zelf te kunnen regelen, maar helderste is voogdij bij één."

5 PLEEGOUDERVOOGDEN OVER PLEEGOUDERVOOGDIJ

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk presenteren we de onderzoeksresultaten van pleegoudervoogden. We gaan in op de beweegredenen van pleegoudervoogden om de voogdij op zich te nemen. Pleegoudervoogdij maakt expliciet onderdeel uit van de methode voogdij die door jeugdbeschermers in dienst van Gecertificeerde Instellingen wordt gebruikt. Eén van de uitgangspunten van de methode voogdij is dat de jeugdbeschermer tijdelijk is en ernaar streeft zichzelf voor de jeugdige overbodig te maken. Het overdragen van voogdij naar een natuurlijk persoon (bijvoorbeeld een pleegouder) is hiertoe een belangrijk instrument. In totaal vulden 267 pleegoudervoogden de online vragenlijst in. Daarnaast voerden we met 14 pleegoudervoogden een telefonisch interview.

5.2 Overwegingen voor pleegoudervoogdij

5.2.1 Bijna de helft van de pleegouders heeft de mogelijkheid voor pleegoudervoogdij op eigen initiatief bespreekbaar gemaakt

Bijna de helft van de pleegouders heeft de mogelijkheid voor pleegoudervoogdij op eigen initiatief bespreekbaar gemaakt met de (gezins)voogd en/of pleegzorgbegeleider (45,7%). In meer dan een derde van de gevallen (36,3%) heeft de (gezins)voogd dit aan de pleegouder gevraagd, in 9,7 procent de pleegzorgbegeleider en in 8,2 procent de ouder(s).

Tabel 5.1 Wie heeft het initiatief genomen voor het overdragen van de voogdij?

	Aantal	Percentage
De voogdijwerker heeft dit aan mij gevraagd.	97	36,3%
De pleegzorgbegeleider heeft dit aan mij gevraagd.	26	9,7%
De ouder(s) heeft/hebben dit aan mij gevraagd.	22	8,2%
Ik (en/of mijn partner) heb pleegoudervoogdij op eigen initiatief bespreekt gemaakt.	122	45,7%

Basis: pleegoudervoogden. N = 267.

5.2.2 Bijna driekwart van de pleegouders stond direct achter het voornemen tot pleegoudervoogdij

Bijna driekwart van de pleegouders (73,1%) aan wie is gevraagd of zij de voogdij willen dragen, wist direct dat hij graag pleegoudervoogd wilde worden en ruim een kwart van de pleegoudervoogden (26,9%) had daar in eerste instantie twijfels over.

Tabel 5.2 Had u op voorhand twijfels over pleegoudervoogdij of stond u direct achter het voornemen?

	Aantal	Percentage
Ja, in het begin had ik twijfels over pleegoudervoogdij.	39	26,9%
Nee, ik wist direct dat ik graag pleegoudervoogd wilde worden.	106	73,1%

Basis: pleegoudervoogden die voogdij niet zelf bespreekbaar maakten. N = 145.

Deze twijfel was met name gelegen in de consequentie van voogdij, namelijk geen of minder beroep kunnen doen op de (gezins)voogd respectievelijk pleegzorgondersteuner bij enerzijds het bewaken en begeleiden van het contact tussen ouder en kind (59%) en anderzijds de situatie waarin het kind op latere leeftijd eventueel te maken krijgt met opgroei- en opvoedingsproblemen (38,5%).

Tabel 5.3 Indien op voorhand twijfels over pleegoudervoogdij; waarom twijfelde u?

	Aantal	Percentage
Omdat ik het prettig vond als de voogdijwerkers het contact tussen de ouder en het kind bewaakte en begeleidde.	23	59,0%
Ik was bang dat mijn pleegkind op latere leeftijd te maken zou krijgen met opgroei- en opvoedingsproblemen dat ik dan geen/minder beroep kon doen op de voogdijwerker en pleegzorgondersteuner.	15	38,5%
Omdat mijn pleegkind niet wilde dat ik de voogdij zou krijgen.	0	0,0%
Omdat de ouder(s) van mijn pleegkind niet wilde dat ik de voogdij zou krijgen.	5	12,8%
Omdat ik dan minder begeleiding zou krijgen van de pleegzorgondersteuner.	8	20,5%
Omdat ik de verantwoordelijkheid te groot vond.	3	7,7%
Anders, namelijk...	10	25,6%

Basis: pleegoudervoogden die in eerste instantie twijfelden. N = 39.

5.2.3 Belangrijkste redenen voor het dragen van voogdij over hun pleegkind

De belangrijkste redenen voor pleegouders om (uiteindelijk) pleegoudervoogd te worden, waren dat belangrijke beslissingen zelf genomen kunnen worden (62,5%) en het voor het pleegkind dan extra duidelijk is dat hij er helemaal bij hoort (61,8%).

Tabel 5.4 Wat waren voor u (uiteindelijk) de belangrijkste redenen om de voogdij over uw pleegkind te verkrijgen? (Meerdere antwoorden mogelijk)

	Aantal	Percentage
Voor mijn pleegkind is het nu extra duidelijk dat hij/zij er helemaal bij hoort.	165	61,8 %
Ik heb de begeleiding van de voogdijwerker niet (meer) nodig.	71	26,6 %
Omdat ik belangrijke beslissingen over het pleegkind nu zelf kan nemen.	167	62,5 %
Anders, namelijk...	82	30,7 %

Basis: pleegoudervoogden. N = 267.

Van de pleegoudervoogden was het merendeel van de pleegouders voor het betreffende pleegkind bestandpleegouder (69,7%) en bijna een derde netwerkpleegouder (30,3%).¹ Daarnaast is de voogdij het vaakst overgedragen van een Gecertificeerde Instelling naar pleegouder(s) (72,7%) en in ruim een kwart van de gevallen is de voogdij overgedragen van ouder(s) naar pleegouder(s) (27,3%) (dus direct bij het uitspreken van de gezagsbeëindigende maatregel). Voor overdracht van de voogdij waren pleegouders gemiddeld 4,9 jaar pleegouder voor het pleegkind.

We hebben met veertien pleegoudervoogden telefonisch gesproken over hun belangrijkste redenen voor pleegoudervoogdij. De uitkomsten komen overeen met de uitkomsten van de enquête.

“Als ze langere tijd bij je wonen, dan willen ze graag een stukje duidelijkheid, heel belangrijk. Hun uitgangspunt is het belangrijkste, je doet het voor het kind en niet voor jezelf.”

“Voor ons is de belangrijkste reden: het kind. Dan weet het kind ook dat het goed is dat ze erbij hoort. Maar het voogdijschap is ook belangrijk voor praktische zaken en beslissingen. Je kunt makkelijker beslissingen nemen zonder tussenkomst van de voogd.”

“Initieel was het praktisch; paspoorten, bankrekeningen etc. Je hoeft niet te overleggen (...). Later kwam er ook een emotioneel aspect bij. Het moment dat je de rechtbank uitgaat, voel je meer verantwoordelijk. Het heeft ook emotioneel een meerwaarde.”

Van de 267 pleegoudervoogden, zijn 101 pleegouders (37,8%) zowel pleegoudervoogd als pleegouder. Dat wil zeggen dat zij voor één of meer kinderen pleegoudervoogd zijn en voor één of meer pleegkinderen ligt het gezag bij ouders of een gecertificeerde instelling. De redenen waarom zij voor één of meer kinderen geen pleegoudervoogd zijn en voor hun andere kind(eren) wel komt overeen, zoals uit de interviews blijkt, met de redenen genoemd in

¹ Bij pleegouders zonder gezag bestond geen significant onderscheid tussen bestand- en netwerkpleegouders die de voogdij op zich willen nemen (zie paragraaf 4.3.2).

paragraaf 4.3.2 en zijn gelegen in het moeizame contact met ouders en/of problematiek van de jeugdige.

“Biologische ouders van deze kinderen zijn niet in beeld. Als die wel in beeld zouden zijn, dan is het een andere situatie, bijvoorbeeld bij onze pleegdochter waarvan het gezag bij de ouders ligt. Er vindt nu een onderzoek plaats om haar ouders uit hun ouderlijke macht te zetten. Er is aan ons gevraagd of wij de voogdij willen krijgen. We hebben ‘nee’ gezegd, want haar moeder vecht altijd en dan maken we het voor het kind vreselijk moeilijk.”

“De biologische moeder zit op onze nek, wil graag zelf beslissingen nemen en de jongen is met justitie in aanraking gekomen. Bij hem heb ik extra steun van de jeugdzorginstelling en dat wil ik zo houden.”

6 PLEEGoudERS ZONDER GEZAG EN PLEEGoudER-VOOGDEN OVER ADOPTIE

6.1 Inleiding

In dit hoofdstuk presenteren we de onderzoeksresultaten van voltijd pleegouders zonder gezag en pleegoudervoogden over adoptie. Aan bod komt hoe pleegouders en pleegoudervoogden denken over adoptie van hun pleegkind. In totaal vulden 1789 voltijd pleegouders en pleegoudervoogden de vragen over adoptie in. Daarnaast voerden we met 47 pleegouders en pleegoudervoogden een telefonisch interview waarin adoptie aan bod is gekomen.

6.2 Adoptie van een pleegkind

Wettelijk gezien is het mogelijk voor pleegouders om hun pleegkind te adopteren. In de praktijk is dit echter zelden aan de orde. Adoptie geschiedt door een uitspraak van de rechtbank en het verzoek kan alleen worden toegewezen, indien de adoptie in het belang van het kind is en duidelijk is dat het kind niets meer van zijn ouder(s) in de hoedanigheid van ouder kan verwachten (artikel 1:277 lid 3 BW). Verder dient aan een aantal voorwaarden voor adoptie te zijn voldaan. Zo mag de pleegouder niet de grootouder zijn van het kind. Er moet minimaal een leeftijdsverschil van achttien jaar bestaan tussen het kind en de pleegouder die het verzoek tot adoptie indient. Ook moet de pleegouder het kind gedurende een jaar verzorgd en opgevoed hebben. Wanneer het kind ouder is dan twaalf jaar, moet blijken dat hij geen bezwaren heeft tegen adoptie. Daarnaast mag de ouder(s) niet langer het gezag over het kind hebben en moet blijken dat de ouder(s) geen bezwaren heeft tegen adoptie, hoewel de rechter hieraan onder bepaalde voorwaarden wel voorbij kan gaan (artikel 1:228 lid 1 BW).

Het belangrijkste verschil tussen adoptie en pleegoudervoogdij is dat adoptie de juridische breuk betekent van de familieband tussen ouder(s) en hun kind en tegelijk het ontstaan van een nieuwe familieband tussen adoptieouder(s) en dit kind, met alle rechten en plichten die daarbij horen, bijvoorbeeld erfrechtelijke aanspraken van het pleegkind.

6.2.1 De helft van de voltijd pleegouders is op de hoogte van de mogelijkheid tot pleegouderadoptie

De helft van de pleegouders is op de hoogte van de mogelijkheid van pleegouderadoptie (50,9%). De bekendheid met pleegouderadoptie is het grootst onder pleegouders met voogdijpupillen (53,3%), gevolgd door pleegouders met pleegkinderen in een vrijwillig kader (50,4%) en pleegouders met ots-

pupillen (45,2%). Hierbij is alleen het verschil tussen pleegouders met voogdij-pupillen en pleegouders met ots-pupillen significant.

Tabel 6.1 Bent u op de hoogte van de mogelijkheid van pleegouderadoptie?

	Aantal	Percentage
Ja	911	50,9%
Nee	878	49,1%

Basis: voltijd pleegouders zonder gezag en pleegoudervoogden. N = 1789.

Aan een klein deel van de voltijd pleegouders (4,6%) is door de voogdijwerker of pleegzorgbegeleider gevraagd of zij hun pleegkind willen adopteren. Daarnaast heeft 2,2 procent van de pleegouders dit zelf bespreekbaar gemaakt. Aan verreweg het grootste deel van de pleegouders (93,2%) is dit niet gevraagd.

Tabel 6.2 Is aan u gevraagd of u uw pleegkind wil adopteren

	Aantal	Percentage
Nee, dat is niet aan mij gevraagd.	1667	93,2%
Nee, ik heb het zelf bespreekbaar gemaakt.	40	2,2%
Ja, door de pleegzorgbegeleider.	32	1,8%
Ja, door de voogdijwerkers en de pleegzorgbegeleider.	25	1,4%
Ja, door de voogdijwerker.	13	0,7%
Ja, door iemand anders.	12	0,7%

Basis: voltijd pleegouders zonder gezag en pleegoudervoogden. N = 1789.

Aan pleegouders met voogdijpupillen is dit beduidend vaker gevraagd (6,6%) dan aan pleegouders met pleegkinderen in een vrijwillig kader (3,5%) en pleegouders met ots-pupillen (0,8%).

Bijna één op de tien van de voltijdpleegouders wil op termijn zijn/haar pleegkind adopteren

Bijna acht procent (7,9%) van de voltijd pleegouders heeft aangegeven op termijn hun pleegkind te willen adopteren; bijna twee op de tien (17,2%) geven aan te twijfelen, bijna vier op de tien (39%) geven aan dat dit niet aan de orde en/of mogelijk is en ruim een derde (35,9%) wil hun pleegkind niet adopteren. Pleegouders met voogdijpupillen hebben vaker aangegeven hun pleegkind te willen adopteren (9,5%) dan pleegouders met ots-pupillen (6,5%) en pleegouders met pleegkinderen die geplaatst zijn in een vrijwillig kader (5%).

Tabel 6.3 Wilt u op termijn uw pleegkind adopteren?

	Aantal	Percentage
Ja, dat wil ik.	142	7,9%
Ik weet het nog niet, ik twijfel.	307	17,2%
Nee, dat is niet aan de orde/mogelijk.	698	39,0%
Nee, dat wil ik niet.	642	35,9%

Basis: voltijd pleegouders zonder gezag en pleegoudervoogden. N = 1789.

Van de pleegouders die op termijn hun pleegkind willen adopteren (n= 142), geven meer dan acht op de tien pleegouders (83%) aan dat zij dit willen omdat het voor het pleegkind dan extra duidelijk is dat het er helemaal bij hoort. Daarnaast benoemen vier op de tien pleegouders (39,7%) dat hun pleegkind niets meer van zijn ouder(s) kan verwachten.

Tabel 6.4 Indien ja, waarom wilt u dat? (meerdere antwoorden mogelijk)

	Aantal	Percentage
Voor mijn pleegkind is het dan extra duidelijk dat hij of zij er helemaal bij hoort.	117	83,0%
Mijn pleegkind wil geadopteerd worden.	21	14,9%
Ik wil dat de (juridische) band met de ouder(s) wordt verbroken.	12	8,5%
Mijn pleegkind kan niets meer van zijn/haar ouder, in de hoedanigheid van ouder, verwachten.	56	39,7%
Het contact tussen ouder(s) en het kind is schadelijk voor mijn pleegkind.	31	22,0%
Ik heb de begeleiding van de pleegzorgbegeleider niet (meer) nodig.	28	19,9%
Anders, namelijk...	20	14,2%

Basis: voltijd pleegouders zonder gezag en pleegoudervoogden die op termijn hun pleegkind willen adopteren. N=142.

We spraken telefonisch met zeven pleegouders die in de enquête hebben aangegeven op termijn hun pleegkind te willen adopteren. Afgezien van het gegeven dat pleegouders het belangrijk vinden om bij hun pleegkind te benadrukken dat het kind er helemaal bij hoort, wordt door drie pleegouders in de interviews ook genoemd dat het voordeel van adoptie is, in vergelijking met pleegoudervoogdij, dat het pleegkind erfgenaam wordt van de pleegouder(s). Een andere pleegouder vertelt dat haar pleegkind niet beschikt over een naam en door adoptie kan zij hem helpen een identiteit te krijgen.

Pleegouders die twijfelen over adoptie of hun pleegkind niet willen adopteren, geven daarvoor als belangrijkste reden aan dat zij het ingrijpend vinden voor hun pleegkind als de (juridische) band met de ouder(s) wordt verbroken (in beide situaties is dit door 52,1% van de pleegouders genoemd). Andere redenen die zijn genoemd zijn de onderhoudsplicht die met de adoptie ontstaat (21,5% respectievelijk 18,2%), dan wel het kind kan mogelijk in de toekomst iets van zijn of haar ouder, in de hoedanigheid van ouder, verwachten (15,6% respectievelijk 25%).

We spraken telefonisch met 28 pleegouders die in de vragenlijst hebben aangegeven te twijfelen over adoptie of hun pleegkind niet te willen adopteren. Ook in de gesprekken met deze pleegouders blijkt dat zij adoptie een (te) ingrijpende maatregel vinden, met name in de situatie waarin de ouder(s) van het pleegkind nog in beeld is/(zijn). Bij veertien van de ondervraagde pleegouders/pleegoudervoogden is adoptie sowieso niet mogelijk omdat zij grootouders van het pleegkind zijn.

“Ze blijft gewoon een kind van haar ouders, daar blijft altijd een lijntje, dat zou ik niet weg kunnen halen.”

“Ik vind dat als je een pleegkind adopteert, dan neem je hem voor ons gevoel zijn ouders af. Dat lijkt me niet eerlijk.”

“Je pakt een stukje herkomst van een kind af. (...) Ik ben eigenlijk uit principe tegen.”

Daarnaast hebben veel geïnterviewde pleegouders aangegeven dat zij niet op de hoogte waren van de mogelijkheid tot pleegouderadoptie, dan wel dat pleegouderadoptie door jeugd- en pleegzorg is afgeraden.

7 SAMENVATTING EN CONCLUSIES

7.1 Inleiding

Regioplan is door het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) van het ministerie van Veiligheid en Justitie, op verzoek van de Staatscommissie herijking ouderschap, gevraagd om onderzoek te doen onder pleegouders en pleegoudervoogden naar gezag en adoptie. Het doel van het onderzoek is om voor de Staatscommissie herijking ouderschap inzicht te geven in een aantal aspecten rondom pleegouders/pleegoudervoogden en gezag en adoptie.

Tweeëntwintig pleegzorgorganisaties hebben hun medewerking verleend aan het onderzoek door het verspreiden van een vragenlijst onder pleegouders. De deelnemende pleegzorgorganisaties hebben de vragenlijst onder hun totale bestand van pleegouders verspreid, met uitzondering van pleegouders waarvan zij geen e-mailadres hadden, of pleegouders die hebben aangegeven geen nieuwsbrieven en dergelijke wensen te ontvangen. Op deze wijze zijn 9327 pleeggezinnen bereikt (dat is 58% van alle pleegouders in Nederland). De vragenlijst stond open vanaf 23 april tot en met 18 mei 2015. In totaal hebben 2217 pleegouders de vragenlijst volledig ingevuld. Daarmee bedraagt de netto respons 24 procent. Om meer inzicht te krijgen in de achtergronden van de resultaten van de vragenlijst, hebben we vijftig telefonische interviews afgenomen bij pleegouders en pleegoudervoogden. We hebben 33 pleegouders zonder gezag over hun pleegkind geïnterviewd, veertien pleegoudervoogden en drie adoptiepleegouders.

In onderstaande paragrafen wordt een samenvatting gegeven van de bevindingen en worden de onderzoeksvragen beantwoord. Besloten wordt met een slotbeschouwing.

7.2 Beantwoording van de onderzoeksvragen

1. Hoeveel pleegouders zijn er in Nederland anno 2015, gesplitst naar:
 - a. vrijwillige pleeggezinplaatsingen;
 - b. pleeggezinplaatsingen met een machtiging tot uithuisplaatsing in het kader van een ondertoezichtstelling;
 - c. voogdijplaatsingen met instellingsvoogdij;
 - d. voogdijplaatsingen met pleegoudervoogdij;
 - e. netwerkpleegzorg en bestandpleegzorg (waar mogelijk binnen bovengenoemde typen pleegouderschap).

De meest recente registratiegegevens over pleegzorg gaan over de situatie op 31 december 2014. Uit deze gegevens blijkt dat 21.956 minderjarigen geplaatst zijn in 16.223 pleeggezinnen. Van deze pleegkinderen is:

- 27 procent geplaatst in een vrijwillig kader (5928 jeugdigen);
- 37 procent geplaatst in het kader van een ondertoezichtstelling (8124 jeugdigen);
- 29 procent geplaatst in het kader van een voogdijmaatregel, waarbij de voogdij bij een gecertificeerde instelling ligt (instellingsvoogdij) (6367 jeugdigen);
- 7 procent geplaatst in het kader van een voogdijplaatsing, waarbij de voogdij bij pleegouders ligt (pleegoudervoogdij) (1537 jeugdigen).

In 58 procent van de plaatsingen (12.734 jeugdigen) is sprake van bestandpleegzorg en in 42 procent van de plaatsingen (9221 jeugdigen) is sprake van netwerkpleegzorg. Er zijn geen registratiegegevens beschikbaar over de verdeling tussen bestand- en netwerkpleegzorg naar type plaatsing.

2. Ervaren pleegouders die niet het gezag over het pleegkind uitoefenen problemen bij de verzorging en opvoeding van het pleegkind door het ontbreken van het gezag?
 - a. Zo ja, welke problemen?
 - b. Welke verschillen zijn er tussen een vrijwillige plaatsing, plaatsing in het kader van een ondertoezichtstelling en voogdijplaatsing met instellingsvoogdij?
 - c. Welke verschillen zijn er tussen netwerkpleegzorg en bestandpleegzorg binnen bovengenoemde type pleegouderschap?

Ongeveer de helft van de pleegouders ervaart (praktische) problemen bij de opvoeding en verzorging van het pleegkind vanwege het ontbreken van gezag. Deze problemen hebben betrekking op het niet snel kunnen handelen, omdat eerst toestemming nodig is van de ouder(s) of (gezins)voogd. Daarnaast verschillen pleegouders dikwijls van mening met ouder(s) of (gezins)voogd over wat het beste is voor het pleegkind. Voorbeelden van situaties waarin problemen zich kunnen voordoen, zijn het aanvragen van een bankrekening of studiebeurs, schoolinschrijving, vakantie naar het buitenland en medische behandeling.

De (praktische) problemen doen zich relatief vaker voor bij pleegouders met pleegkinderen die zijn geplaatst in het kader van een ondertoezichtstelling, dan bij een plaatsing in het vrijwillig kader of bij een voogdijplaatsing. Bestandpleegouders ervaren niet significant vaker dan netwerkpleegouders (en vice versa) (praktische) problemen. Althans, in die gevallen waarin het kind is geplaatst in het kader van een kindbeschermingsmaatregel. Bij een vrijwillige plaatsing in een pleeggezin ervaren netwerkpleegouders significant vaker dan bestandpleegouders problemen bij de opvoeding en verzorging van het pleegkind.

3. Wat waren beweegredenen van pleegoudervoogden die belast zijn met de voogdij over hun pleegkind om de voogdij daadwerkelijk op zich te nemen?

De belangrijkste beweegredenen voor pleegoudervoogden om pleegoudervoogd te worden, waren dat belangrijke beslissingen dan zelf genomen kunnen worden; toestemming of een handtekening van ouder(s) en/of (gezins)voogd is niet meer nodig. Daarnaast is het voor het pleegkind extra duidelijk dat hij er helemaal bij hoort. Een deel van de pleegouders is zowel pleegoudervoogd als pleegouder. De reden waarom zij voor een of meer pleegkinderen geen pleegoudervoogd zijn, is gelegen – zoals blijkt uit interviews – in het moeizame contact tussen pleegouder en ouder en/of problematiek van de jeugdige.

4. Wat zijn beweegredenen van pleegouders die een pleegkind hebben dat onder voogdij staat van een gecertificeerde instelling om niet zelf de voogdij op zich te nemen?
- Onder welke voorwaarde(n) zouden zij bereid zijn dit wel te doen?
 - Welke verschillen zijn er in beweegredenen en voorwaarden tussen netwerkpleegzorg en bestandpleegzorg?

Bijna een kwart van de pleegouders heeft aangegeven op termijn de voogdij te willen dragen over hun pleegkind. Onder pleegouders met ots-pupillen is daar meer behoefte aan dan onder pleegouders met voogdijpupillen. De beweegredenen van deze pleegouders om pleegoudervoogd te willen worden, komen overeen met de beweegredenen van pleegouders die daadwerkelijk het gezag op zich hebben genomen (zie onderzoeksvraag 3). Beweegredenen zijn: het zelf kunnen nemen van belangrijke beslissingen en voor het pleegkind is dan extra duidelijk dat hij er helemaal bij hoort.

Pleegouders die twijfelen over pleegoudervoogdij of de voogdij niet willen dragen, geven hiervoor als belangrijkste beweegreden aan dat zij het prettig vinden als de jeugdbeschermer het contact tussen de ouder en het kind bewaakt en begeleidt. De belangrijkste voorwaarde voor pleegouders om wel de voogdij op zich te nemen, is dan ook dat de pleegzorgondersteuner of (gezins)voogd actief betrokken blijft bij het pleeggezin. Andere voorwaarden die zijn genoemd zijn het aanspraak kunnen blijven maken op vergoedingen, dat ouders instemmen met pleegoudervoogdij, dan wel dat ouders overleden of volledig buiten beeld zijn. Daarentegen heeft echter meer dan de helft van de pleegouders aangegeven dat zij onder geen enkele voorwaarde bereid zijn om (op dit moment) de voogdij op zich te nemen.

Er zijn geen significante verschillen tussen bestandpleegouders en netwerkpleegouders in de beweegredenen om geen pleegoudervoogd te willen worden of de voorwaarden die zij daaraan stellen.

5. Als pleegouders niet zelf belast willen worden met de voogdij, zouden zij dan wel de behoefte hebben aan een soort deelgezag?
 - a. Zo ja, over welke onderwerpen zou dan beslissingsbevoegdheid bij de pleegouders moeten liggen?
 - b. Welke verschillen zijn er in de behoefte aan deelgezag tussen netwerkpleegzorg en bestandpleegzorg?

Van de pleegouders die niet zelf de voogdij willen dragen, heeft iets meer dan een derde behoefte aan deelgezag. Van alle pleegouders zouden vier op de tien behoefte hebben aan deelgezag. Met name voltijdpleegouders en crisispleegouders hebben die behoefte; onder deeltijdpleegouders is het deel dat behoefte heeft aan deelgezag significant lager.

Pleegouders hebben behoefte aan tekenbevoegdheid rondom praktische zaken, zoals het openen van een bankrekening, maar ook voor inschrijving bij een school of een medische behandeling. Bestandpleegouders hebben significant vaker dan netwerkpleegouders behoefte aan deelgezag.

6. Wat zijn beweegredenen van pleegouders en pleegoudervoogden om hun pleegkind al dan niet te adopteren?

Minder dan één op de tien pleegouders heeft aangegeven dat zij op termijn hun pleegkind willen adopteren. De belangrijkste beweegreden van pleegouders om hun pleegkind te willen adopteren is dat voor het pleegkind dan extra duidelijk is dat hij er helemaal bij hoort. Pleegouders die twifelen over adoptie of hun pleegkind niet willen adopteren, geven daarvoor als belangrijkste beweegreden aan dat zij het ingrijpend vinden voor hun pleegkind als de juridische band met de ouders wordt verbroken.

7. Hoe vaak dienen pleegoudervoogden een adoptieverzoek in?

Binnenlandse adoptie komt niet vaak voor in Nederland. In de periode 2000-2012 werden gemiddeld 35 kinderen uit Nederland geadopteerd (CBS). Onder binnenlandse adoptie kunnen verschillende 'typen' adoptie worden geschaard, namelijk kinderen die na hun geboorte worden afgestaan voor adoptie, stiefouderadoptie en pleegouderadoptie. Bij hoeveel geadopteerde kinderen het pleegouderadoptie betreft, is bij ons niet bekend, maar het gaat in ieder geval om maximaal enkele tientallen per jaar.

7.3 Slotbeschouwing

Wanneer pleegouders (praktische) problemen ervaren in de opvoeding en verzorging wegens het ontbreken van gezag, lijkt het er op dat het makkelijker is zaken te regelen wanneer het gezag bij een gecertificeerde instelling ligt (voogdij), dan wanneer ouders in hun gezag worden beperkt (ondertoezichtstelling). In dit laatste geval hebben pleegouders immers te maken met zowel de ouder(s) als de gezinsvoogd. De behoefte aan deelgezag houdt dan ook verband met de problemen die pleegouders ervaren. Zo spreekt een deel van de pleegouders uit dat er behoefte is aan tekenbevoegdheid rondom praktische zaken, zoals het openen van een bankrekening, maar ook om meer cruciale dan wel ingrijpende zaken, zoals inschrijving bij een school of toestemming voor een medische behandeling. Overigens geldt voor de laatste twee voorbeelden dat de gezinsvoogd sinds 1 januari 2015, als gevolg van de herziening van de kindbeschermings-wetgeving, bij een ondertoezichtstelling met machtiging uithuisplaatsing, de rechter kan verzoeken het gezag van de ouders op die onderdelen te laten uitoefenen door de gecertificeerde instelling. Vorenstaande doet echter niets af aan de uitkomst dat pleegouders ook, zij in het mindere mate, problemen ervaren als het gezag bij een gecertificeerde instelling ligt. Vanwege verschillende redenen (waaronder wisseling onder voogden) moeten pleegouders soms lang wachten voordat zij toestemming of een handtekening krijgen van de voogd, voordat pleegouders tot handelen kunnen overgaan.

Een deel van de genoemde problemen kan niet zonder meer worden opgelost. Een pleegouder dient – uitzonderingssituaties daargelaten – rekening te houden met de ouder(s) van het pleegkind; dat is inherent aan het pleegouderschap. De praktische problemen die pleegouders ervaren in afstemming met de Gecertificeerde Instelling zouden wel beter georganiseerd kunnen worden.

Bijna een kwart van de pleegouders wil op termijn de voogdij dragen over hun pleegkind. Dit biedt kansen wanneer dit wordt beschouwd in het licht van de doelstelling die is gesteld bij de implementatie van de methode voogdij; namelijk dat op termijn in dertig procent van de voogdijtrajecten die wordt beëindigd, dit gebeurt omdat de voogdij wordt overgedragen aan pleegouders. Pleegouders die op termijn de voogdij willen dragen, willen dat zodat zij zelf belangrijke beslissingen over het pleegkind kunnen nemen. Overigens wordt bijna even vaak als reden voor het overnemen van de voogdij genoemd dat het voor het pleegkind dan extra duidelijk is dat hij er helemaal bij hoort. Een interessante vervolgvraag is wat de visie van het pleegkind is op dit punt.

Pleegouders die de voogdij niet willen dragen, geven hiervoor als belangrijkste reden aan dat zij het prettig vinden dat de jeugdbeschermer het contact tussen de ouder en het kind bewaakt en begeleidt. Ook in interviews komt naar voren dat het moeizame contact met de ouder(s) of het niet willen verstoren van het contact met de ouder(s) een heet hangijzer is als het gaat om het aangaan van pleegoudervoogdij. Het lijkt er op dat sommige pleegouders de relatie met

de ouder(s) belangrijker vinden dan het 'zelf voor het zeggen hebben'. Een mooi uitgangspunt, mits door pleegzorgondersteuners en jeugdbeschermers kan worden geïnvesteerd in de ondersteuning van ouders in relatie tot acceptatie dat hun kind bij pleegouders opgroeit (in die gevallen dat er een situatie is waarin geen perspectief bestaat op terugkeer naar huis). Wanneer ouders kunnen accepteren dat hun kind elders opgroeit en weten dat pleegoudervoogdij niet zonder meer hoeft te betekenen dat dit het contact tussen ouders en kind verandert, ontstaat wellicht bij alle betrokkenen meer ruimte om over pleegoudervoogdij te praten en hiertoe over te gaan, zonder dat dit de relatie tussen pleegouders en ouders (verder) op scherp stelt.

Pleegouderadoptie komt slechts sporadisch voor en veel pleegouders willen dit niet, omdat zij het te ingrijpend vinden om de (juridische) band met ouders te verbreken. De resultaten wijzen echter ook uit dat de bekendheid met pleegouderadoptie onder pleegouders beduidend minder is, dan de bekendheid met pleegoudervoogdij. Dat houdt zonder meer verband met het gegeven dat pleegouderadoptie bijna nooit bespreekbaar wordt gemaakt met pleegouders of pleegoudervoogden. Dit kan gelegen zijn in de onbekendheid met pleegouderadoptie bij professionals, maar pleegouderadoptie kan ook indruisen tegen de visie van gecertificeerde instellingen en pleegzorgorganisaties. Aan pleegouders wordt immers altijd uitgedragen dat ouders van het pleegkind te allen tijde de ouders blijven; ook als dit ouderschap op afstand betekent.

Vorenstaande bevindingen beïnvloeden natuurlijk de mate waarin onderwerpen rondom gezag bespreekbaar zijn, hoe pleegouders daarover denken en voor welke vorm wordt gekozen (pleegoudervoogdij of pleegouderadoptie). Het is dan ook van belang om in de discussie rondom de thema's gezag en (sociaal) ouderschap duidelijkheid te hebben over op welke wijze jeugdzorgorganisaties ouders en pleegouders kunnen ondersteunen en begeleiden bij onderwerpen als pleegoudervoogdij en adoptie en wat de visie is van jeugdzorgorganisaties ten opzichte van deze twee vormen van gezag.

BIJLAGEN

BIJLAGE 1

Deelnemende pleegzorgorganisaties

- Combinatie Jeugdzorg
- De Rading
- Elker
- Entréa
- Flexus Jeugdplein
- Horizon
- Jarabee
- Jeugdformaat
- Jeugdhulp Friesland
- Juvent
- Juzt
- Kompaan en De Bocht
- Lindenhout
- OCK Het Spalier
- Oosterpoort
- Pactum
- Parlan
- SGJ Christelijke Jeugdzorg
- Spirit
- Vitree
- William Schrikker Pleegzorg
- Yorneo
- Youké

BIJLAGE 2

Vragenlijst

A. HOOFDSECTIE - ALGEMEEN

1. Bent u een pleegmoeder of een pleegvader?
 - Pleegmoeder
 - Pleegvader

2. Door welke pleegzorgaanbieder wordt u begeleid? Als u meer dan één pleegkind heeft, dan kunt u meerdere pleegzorgaanbieders aanvinken.

3. Hoeveel pleegkinderen heeft u op dit moment? *U kunt hier maximaal vijf pleegkinderen invullen. Als u meer dan vijf pleegkinderen heeft, wilt u dan uw vijf oudste pleegkinderen in gedachte nemen bij het invullen van de vragenlijst?*

4. Hoe lang bent u pleegouder van uw pleegkind(eren)?
 - 0 - 3 jaar
 - 3 - 6 jaar
 - 6 - 9 jaar
 - langer dan 9 jaar

5. Wat is de leeftijd van uw pleegkind(eren)?

6. Bent u voor uw pleegkind een pleegouder uit het bestand of uit het netwerk?
 - Bestandpleegouder
 - Ik ben opa/oma van mijn pleegkind
 - Ik ben oom/tante van mijn pleegkind
 - Ik ben broer/zus van mijn pleegkind
 - Ik ben neef/nicht van mijn pleegkind
 - Ik ben geen familie, maar ik kom uit het sociale netwerk van mijn pleegkind (leerkracht, buurman/vrouw, etc.)

7. Wie heeft het gezag over uw pleegkind(eren)?
 - de ouder(s) *(naar sectie B)*
 - een gecertificeerde instelling *(naar sectie B)*
 - ikzelf (en/of mijn partner), want ik ben pleegoudervoogd *(naar sectie D)*
 - ikzelf (en/of mijn partner), want ik heb mijn pleegkind geadopteerd *(naar sectie F)*

B. GEZAG BELEGD BIJ OUDERS / GI

8. Verblijft dit pleegkind bij u in het kader van een kinderbeschermingsmaatregel of in een vrijwillig kader?
- in het kader van een ots-maatregel
 - in het kader van een voogdij-maatregel
 - in een vrijwillig kader
8. Ervaart u problemen bij de verzorging en opvoeding van uw pleegkind, omdat u niet het gezag heeft over dit pleegkind?
- ja, vaak (*naar vraag 9*)
 - ja, soms (*naar vraag 9*)
 - nee, nooit (*naar vraag 11*)
9. Welke problemen ervaart u? *Meerdere antwoorden mogelijk*
- doordat ik voor een aantal zaken eerst toestemming nodig heb van de ouder(s) kan ik niet snel handelen
 - doordat ik voor een aantal zaken eerst toestemming nodig heb van de voogdijweker kan ik niet snel handelen
 - de ouder(s) en ik denken soms anders over wat het beste is voor hun kind/mijn pleegkind
 - de voogdijwerker en ik denken soms anders over wat het beste is voor mijn pleegkind
 - anders, namelijk
10. Kunt u de problemen die u ervaart nog nader toelichten?
11. Kunt u toelichten waarom u nooit problemen ervaart?
12. Bent u van dit pleegkind voltijdpleegouder, deeltijdpleegouder of crisispleegouder?
- voltijdpleegouder
 - deeltijdpleegouder (*naar vraag 25*)
 - crisispleegouder (*naar vraag 25*)

C. OVERWEGING PLEEGOUDE RVOOGDIJ

13. Bent u op de hoogte van de mogelijkheid van pleegoudervoogdij?
- Ja
 - Nee (*naar vraag 15*)
14. Is aan u gevraagd of u de voogdij wilt dragen over uw pleegkind(eren)?
- ja, door de pleegzorgbegeleider
 - ja door de voogdijwerker
 - ja door beide
 - ja door:
 - nee, dat is niet aan mij gevraagd
 - nee, ik heb voogdij zelf bespreekbaar gemaakt met Voogdijwerker/pleegzorgbegeleider
15. Wilt u op termijn de voogdij over uw pleegkind krijgen?
- ja, dat wil ik
 - ik weet het nog niet, ik twijfel (*naar vraag 18*)
 - nee, dat is niet aan de orde/mogelijk (*naar vraag 20*)
 - nee, dat wil ik niet (*naar vraag 21*)
16. Waarom wilt u dat? *Meerdere antwoorden mogelijk*
- voor mijn pleegkind is het dan extra duidelijk dat hij/zij er helemaal bij hoort
 - ik heb de begeleiding van de voogdijwerker niet (meer) nodig
 - omdat ik belangrijke beslissingen over het pleegkind dan zelf kan nemen
 - anders, namelijk
17. Wilt u uw antwoord nog nader toelichten? (*naar vraag 24*)
18. Waarom twijfelt u? *Meerdere antwoorden mogelijk*
- omdat ik het prettig vind als de voogdijwerker het contact tussen de ouder en het kind bewaakt en begeleidt
 - ik ben bang dat mijn pleegkind op latere leeftijd te maken krijgt met opgroei- en opvoedingsproblemen en dat ik
 - geen/minder beroep kan doen op de voogdijwerker en pleegzorgondersteuner
 - omdat mijn pleegkind niet wil dat ik de voogdij krijg
 - omdat de ouder(s) van mijn pleegkind niet wil dat ik de voogdij krijg
 - omdat ik dan minder begeleiding krijg van de pleegzorgondersteuner
 - omdat ik de verantwoordelijkheid te groot vind
 - anders, namelijk
19. Wilt u uw antwoord nog nader toelichten? (*naar vraag 24*)

20. Waarom is pleegoudervoogdij niet aan de orde/mogelijk? *(naar vraag 24)*
- mijn pleegkind keert op termijn weer terug naar zijn/haar ouders
 - anders, namelijk
21. Waarom wilt u niet de voogdij overnemen? *Meerdere antwoorden mogelijk*
- omdat ik het prettig vind als de voogdijwerker het contact tussen de ouder en het kind bewaakt en begeleidt
 - ik ben bang dat mijn pleegkind op latere leeftijd te maken krijgt met opgroei- en opvoedingsproblemen en dat ik
 - geen/minder beroep kan doen op de voogdijwerker en pleegzorgondersteuner
 - omdat mijn pleegkind niet wil dat ik de voogdij krijg
 - omdat de ouder(s) van mijn pleegkind niet wil dat ik de voogdij krijg
 - omdat ik dan minder begeleiding krijg van de pleegzorgondersteuner
 - omdat ik de verantwoordelijkheid te groot vind
 - anders, namelijk
22. Wilt u uw antwoord nog nader toelichten?
23. Onder welke voorwaarden bent u wel bereid om de voogdij over te nemen?
24. Zou u in plaats van voogdij behoefte hebben aan een soort deelgezag, als dit juridisch mogelijk zou zijn? Dat betekent dat u voor specifieke onderdelen zelf beslissingen kunt nemen over uw pleegkind, bijvoorbeeld schoolkeuze, maar voor de overige onderdelen blijft het uitoefenen van gezag voorbehouden aan ouder(s) of gecertificeerde instelling.
- ja, ik heb behoefte aan deelgezag/beslissingsbevoegdheid op de volgende terreinen: *[open antwoord] (naar vraag 26)*
 - nee, daar heb ik geen behoefte aan *(naar vraag 27)*
25. *(vraag alleen voor crisis- of deeltijdpleegouders)* Zou u bij de opvoeding en verzorging behoefte hebben aan een soort deelgezag? Dat betekent dat u voor specifieke onderdelen zelf beslissingen kunt nemen over uw pleegkind, bijvoorbeeld schoolkeuze, maar voor de overige onderdelen blijft het uitoefenen van gezag voorbehouden aan ouder(s) of gecertificeerde instelling.
- ja, ik heb behoefte aan deelgezag/beslissingsbevoegdheid op de volgende terreinen: *[open antwoord] (naar vraag 26)*
 - nee, daar heb ik geen behoefte aan *(naar vraag 27)*
26. Kunt u toelichten waarom u behoefte heeft aan deelgezag?
27. Kunt u toelichten waarom u geen behoefte heeft aan deelgezag?

D. OVERWEGING ADOPTIE

(dit onderdeel is voor pleegouders met het gezag bij ouders/GI en pleegoudervoogden)

Adoptie van pleegkinderen gaat nog een stap verder dan pleegoudervoogdij. Pleegouderadoptie is in juridische zin de breuk van de familieband tussen ouder(s) en het kind en tegelijk de vaststelling van een nieuwe, wettelijk geldende familieband tussen adoptiepleegouders en het pleegkind, met alle rechten en plichten die daarbij horen.

28. Bent u op de hoogte van de mogelijkheid van pleegouderadoptie?

- ja
- nee

29. Is aan u gevraagd of u uw pleegkind wilt adopteren?

- ja, door de pleegzorgbegeleider
- ja, door de voogdijwerker
- ja, door beide
- ja door:
- nee, dat is niet aan mij gevraagd
- nee, ik heb adoptie zelf bespreekbaar gemaakt met voogdijwerker/pleegzorgbegeleider

30. Wilt u op termijn uw pleegkind adopteren?

- ja, dat wil ik *(naar vraag 31)*
- ik weet het nog niet, ik twijfel *(naar vraag 33)*
- nee, dat is niet aan de orde/mogelijk *(naar vraag 35)*
- nee, dat wil ik niet *(naar vraag 37)*

31. Waarom wilt u dat? *Meerdere antwoorden mogelijk*

- voor mijn pleegkind is het dan extra duidelijk dat hij/zij er helemaal bij hoort
- mijn pleegkind wil geadopteerd worden
- ik wil dat de (juridische) band met de ouder(s) wordt verbroken
- mijn pleegkind kan niets meer van zijn/haar ouder, in de hoedanigheid van ouder, verwachten
- het contact tussen ouder(s) en het kind is schadelijk voor mijn pleegkind
- ik heb de begeleiding van de pleegzorgbegeleider niet (meer) nodig
- anders, namelijk

32. Wilt u uw antwoord nog nader toelichten? *(naar sectie G)*

33. Waarom twijfelt u? *Meerdere antwoorden mogelijk*

- omdat ik dan onderhoudsplichtig word
- omdat mijn pleegkind niet geadopteerd wil worden
- omdat ik het ingrijpend vind voor mijn pleegkind als de (juridische) band met ouder(s) wordt verbroken
- omdat mijn pleegkind mogelijk in de toekomst iets van zijn/haar ouder(s), in de hoedanigheid van ouder, kan
- verwachten
- anders, namelijk

34. Wilt u uw antwoord nog nader toelichten? *(naar sectie G)*

35. Waarom is adoptie niet aan de orde/mogelijk? *Meerdere antwoorden mogelijk*

- omdat mijn pleegkind op termijn weer terug naar huis kan
- omdat ik de grootouder ben van mijn pleegkind
- omdat ik niet ten minste achttien jaren ouder ben dan mijn pleegkind
- omdat ik mijn pleegkind korter dan een jaar heb verzorgd en opgevoed
- omdat mijn pleegkind niet geadopteerd wil worden
- omdat de ouder(s) van mijn pleegkind niet met de adoptie instemt
- anders, namelijk

36. Wilt u uw antwoord nog nader toelichten? *(naar sectie G)*

37. Waarom wilt u dat niet? *Meerdere antwoorden mogelijk*

- omdat ik dan onderhoudsplichtig word
- omdat mijn pleegkind niet geadopteerd wil worden
- omdat ik het ingrijpend vind voor mijn pleegkind als de (juridische) band met ouder(s) wordt verbroken
- omdat mijn pleegkind mogelijk in de toekomst iets van zijn/haar ouder(s), in de hoedanigheid van ouder, kan
- verwachten
- anders, namelijk

38. Wilt u uw antwoord nog nader toelichten? *(naar sectie G)*

E. PLEEGOUDERVOOGDEN

Let op! Wilt u bij de volgende vragen uw pleegkind in gedachte nemen waarvoor u het meest recent pleegoudervoogd bent geworden?

39. Hoeveel jaar/jaren geleden bent u pleegoudervoogd geworden van uw pleegkind?
40. Hoeveel jaar/jaren was u toen al pleegouder van dit kind?
41. Bent u van dit pleegkind bestandpleegouder of netwerkpleegouder?
- bestandpleegouder
 - netwerkpleegouder
42. Is het gezag over dit pleegkind overgedragen van een instelling naar u of van de ouder(s) naar u, dus direct bij het uitspreken van de voogdijmaatregel?
- van de instelling naar mij
 - van de ouder(s) naar mij
43. Wie heeft het initiatief genomen voor het overdragen van de voogdij?
- de voogdijwerker heeft dit aan mij gevraagd
 - de pleegzorgbegeleider heeft dit aan mij gevraagd
 - de ouder(s) heeft dit aan mij gevraagd
 - ik (en/of mijn partner) heb pleegoudervoogdij op eigen initiatief bespreekbaar gemaakt met voogdijwerker/pleegzorgbegeleider (*naar vraag 47*)
44. Had u op voorhand twijfels over pleegoudervoogdij of stond u direct achter het voornemen?
- ja, in het begin had ik twijfels over pleegoudervoogdij
 - nee, ik wist direct dat ik graag pleegoudervoogd wilde worden (*naar vraag 47*)
45. Waarom twijfelde u? *Meerdere antwoorden mogelijk*
- omdat ik het prettig vond als de voogdijwerkers het contact tussen de ouder en het kind bewaakte en begeleidde
 - ik was bang dat mijn pleegkind op latere leeftijd te maken zou krijgen met opgroei- en opvoedingsproblemen dat ik dan geen/minder beroep kon doen op de voogdijwerker en pleegzorgondersteuner
 - omdat mijn pleegkind niet wilde dat ik de voogdij zou krijgen
 - omdat de ouder(s) van mijn pleegkind niet wilde dat ik de voogdij zou krijgen
 - omdat ik dan minder begeleiding zou krijgen van de pleegzorgondersteuner
 - omdat ik de verantwoordelijkheid te groot vond
 - anders, namelijk

46. Wat waren voor u uiteindelijk de belangrijkste redenen om de voogdij over uw pleegkind te verkrijgen? *Meerdere antwoorden mogelijk (naar Sectie D, overweging adoptie)*

- voor mijn pleegkind is het nu extra duidelijk dat hij/zij er helemaal bij hoort
- ik heb de begeleiding van de voogdijwerker niet (meer) nodig
- omdat ik belangrijke beslissingen over het pleegkind nu zelf kan nemen
- anders, namelijk

47. Wat waren voor u de belangrijkste redenen om de voogdij over uw pleegkind te verkrijgen? *Meerdere antwoorden mogelijk (naar sectie D, overweging adoptie)*

- voor mijn pleegkind is het nu extra duidelijk dat hij/zij er helemaal bij hoort
- ik heb de begeleiding van de voogdijwerker niet (meer) nodig
- omdat ik belangrijke beslissingen over het pleegkind nu zelf kan nemen
- anders, namelijk

F. ADOPTIEOUDERS

Let op! Wilt u bij de volgende vragen uw kind in gedachte nemen dat u het meest recent heeft geadopteerd?

48. Hoeveel jaar/jaren geleden heeft u uw pleegkind geadopteerd?

49. Hoeveel jaar/jaren was u toen al pleegouder van dit kind?

50. Was u van dit pleegkind bestandpleegouder of netwerkpleegouder?

- bestandpleegouder
- netwerkpleegouder

51. Wie heeft het initiatief genomen voor de adoptie van uw pleegkind?

- de voogdijwerker heeft dit aan mij gevraagd
- de pleegzorgbegeleider heeft dit aan mij gevraagd
- de ouder(s) heeft dit aan mij gevraagd
- ik (en/of mijn partner) heb adoptie op eigen initiatief bespreekbaar gemaakt (*naar vraag 55*)

52. Had u op voorhand twijfels over adoptie of stond u direct achter het initiatief?

- ja, in het begin had ik twijfels over adoptie
- nee, ik wist direct dat ik mijn pleegkind wilde adopteren (*naar vraag 55*)

53. Waarom twijfelde u? *Meerdere antwoorden mogelijk*

- omdat ik dan onderhoudsplichtig zou worden
- omdat mijn pleegkind niet geadopteerd wilde worden
- omdat ik het erg ingrijpend vond voor mijn pleegkind als de (juridische) band met ouders werd verbroken
- omdat mijn pleegkind mogelijk in de toekomst iets van zijn/haar ouder(s), in de hoedanigheid van ouder, kon verwachten
- anders, namelijk

54. Wat waren voor u uiteindelijk de belangrijkste redenen om uw pleegkind te adopteren? *Meerdere antwoorden mogelijk*

- voor mijn pleegkind is het nu extra duidelijk dat hij/zij er helemaal bij hoort
- mijn pleegkind wilde geadopteerd worden
- ik wilde dat de (juridische) band met de ouder(s) werd verbroken
- mijn pleegkind kon niets meer van zijn/haar ouder, in de hoedanigheid van ouder, verwachten
- het contact tussen ouder(s) en het kind was schadelijk voor mijn pleegkind
- ik had de begeleiding van de pleegzorgondersteuner niet (meer) nodig
- anders, namelijk

55. Wat waren voor u de belangrijkste redenen om uw pleegkind te adopteren? *Meerdere antwoorden mogelijk*

- voor mijn pleegkind is het nu extra duidelijk dat hij/zij er helemaal bij hoort
- mijn pleegkind wilde geadopteerd worden
- ik wilde dat de (juridische) band met de ouder(s) werd verbroken
- mijn pleegkind kon niets meer van zijn/haar ouder, in de hoedanigheid van ouder, verwachten
- het contact tussen ouder(s) en het kind was schadelijk voor mijn pleegkind
- ik had de begeleiding van de pleegzorgondersteuner niet (meer) nodig
- anders, namelijk

G. EINDE VRAGENLIJST

56. U bent bijna aan het einde gekomen van de vragenlijst, maar voordat wij overgaan tot een aantal afsluitende vragen, wilt u misschien nog iets kwijt dat niet aan bod is gekomen in de vragenlijst?

57. Graag zouden wij met een aantal pleegouders/pleegoudervoogden/adoptiepleegouders nog nader willen praten over de uitkomsten van de online enquête. Dit doen we telefonisch en het gesprek duurt circa een half uur. Zou u daar aan mee willen werken?

- Ja
- Nee

58. Onder de deelnemers aan de vragenlijst verloten we 2 Ipad mini's. Wilt u kans maken op een Ipad mini?

- Ja
- Nee, ik doe niet mee aan de loting

BIJLAGE 3

Aankondigingstekst

Beste pleegouder(s),

Regioplan doet voor de 'Staatscommissie herijking ouderschap' onderzoek naar ervaringen van pleegouders. Voor dit onderzoek heeft Regioplan een online vragenlijst gemaakt. Het is een belangrijk onderzoek, omdat de resultaten worden gebruikt om de wetgeving over ouderschap indien nodig aan te passen. Wij vinden dit ook een belangrijk onderzoek en vragen daarom vriendelijk om uw medewerking!

Het invullen van de vragenlijst duurt ongeveer 10 minuten. Alle gegevens die de onderzoekers in het kader van het onderzoek ontvangen, worden vertrouwelijk behandeld en niet gedeeld met derden of pleegzorgaanbieders. N.b. één pleegouder per gezin kan deze vragenlijst invullen.

Onder de deelnemers aan de vragenlijst verloot Regioplan twee 'I-pads Mini 3'. Om mee te doen aan deze loting, kunt u in de vragenlijst, als u dat zelf wilt, uw gegevens achterlaten.

[Klik op deze link om naar de vragenlijst te gaan](#)

Kunt u niet op bovenstaande link klikken, kopieer dan dit adres in het adresbalk van uw browser: *[internetadres vragenlijst]*

Mocht u vragen hebben over het onderzoek, dan kunt u contact opnemen met Romy Santpoort, onderzoeker van Regioplan via *[telefoonnummer]* of via *[e-mail adres]*

Wij hopen, samen met Regioplan, op veel respons van pleegouders!

Met vriendelijke groet,

[Naam pleegzorgorganisatie]

Tabellenoverzicht
Tabel B4.1 Achtergrondgegevens van de pleeggezinnen

	Aantal	Percentage
Geslacht respondent		
Pleegmoeder	1697	76,5%
Pleegvader	520	23,5%
Aantal betrokken pleegzorgorganisaties		
1 organisatie	2009	90,6%
2 organisaties	190	8,6%
3 organisaties	17	0,8%
4 organisaties	1	0,0%
Aantal jaren pleegouder		
0 tot 3 jaar	968	43,7%
3 tot 6 jaar	502	22,6%
6 tot 9 jaar	334	15,1%
Langer dan 9 jaar	413	18,6%
Bestand- of netwerkpleegouder		
Alleen bestandpleegouder	1473	66,4%
Alleen netwerkpleegouder	704	31,8%
Combinatie van beide	40	1,9%
Aantal pleegkinderen		
1 pleegkind	1449	65,4%
2 pleegkinderen	551	24,9%
3 pleegkinderen	145	6,5%
4 pleegkinderen	47	2,1%
5 of meer pleegkinderen	25	1,1%
Leeftijd pleegkinderen (totaal aantal pleegkinderen: N = 3298)		
0 tot 4 jaar	376	11,4%
4 tot 12 jaar	1632	49,9%
12 tot 18 jaar	1180	35,8%
18 jaar en ouder	110	3,3%
Gezagssituatie(s) in het pleeggezin		
Gezag (in alle gevallen) belegd bij de ouders	939	42,4%
Gezag (in alle gevallen) belegd bij een GI	870	39,2%
Gezag (in alle gevallen) belegd bij pleegouders	166	7,5%
Gezag belegd bij ouders & gezag belegd bij een GI	135	6,1%
Gezag belegd bij pleegouders & gezag belegd bij een GI	48	2,2%
Gezag belegd bij ouders & gezag belegd bij pleegouders	35	1,6%
Gezag belegd bij ouders & bij pleegouders & bij een GI	18	0,8%
Pleegkind(eren) is/zijn geadopteerd door pleegouders	3	0,1%
Gezag belegd bij ouders & pleegkind(eren) geadopteerd	2	0,1%
Gezag belegd bij ouders & bij een GI & adoptie	1	0,0%

Basis: alle respondenten (pleegouders). N = 2217.

Tabel B4.2 Overzicht van betrokken pleegzorgorganisaties (meerdere organisaties per pleeggezin mogelijk)

	Aantal	Percentage
William Schrikker Pleegzorg	215	9,7%
SGJ Christelijke Jeugdzorg	86	3,9%
Leger des Heils	39	1,8%
De Bascule	19	0,9%
OCK Het Spalier	51	2,3%
Parlan	110	5,0%
Spirit	85	3,8%
Horizon	226	10,2%
Jeugdformaat	1	0,0%
Flexus Jeugdplein	71	3,2%
Juvent	99	4,5%
De Rading	192	8,7%
Youké	97	4,4%
Juzt	86	3,9%
Kompaan en de Bocht	88	4,0%
Oosterpoort	102	4,6%
Combinatie Jeugdzorg	93	4,2%
Jeugdhulp Friesland	178	8,0%
Elker	19	0,9%
Yorneo	92	4,1%
Trias Jeugdhulp	8	0,4%
Jarabee	108	4,9%
Pactum	135	6,1%
Entréa	15	7,0%
Lindhout	138	6,2%
Rubicon Jeugdzorg	0	0,0%
XONAR	0	0,0%
Vitrée	91	4,1%

Basis: alle respondenten (pleegouders). N = 2217.

Tabellen bij hoofdstuk 4: Pleegouders zonder gezag over ervaren problemen, pleegoudervoogdij en deelgezag

Voor alle tabellen in deze bijlage geldt: het percentage dat vetgedrukt is, wijkt significant af (bij $p < ,05$) van het percentage dat is onderstreept (en vice versa). Alle verschillen tussen groepen zijn getoetst met behulp van een chi-kwadraat-toets.

Tabel B4.3 Ervaart u problemen bij de verzorging en opvoeding van uw pleegkind, omdat u niet het gezag heeft over dit pleegkind?

	Aantal	Percentage
Ja, ik ervaar vaak problemen	145	7,5%
Ja, ik ervaar soms problemen	807	41,5%
Nee, ik ervaar geen problemen	992	51,0%

Basis: pleegouders zonder gezag. N = 1944.

Tabel B4.4 Ervaren van problemen naar type plaatsing

	Vrijwillig	OTS	Instellingsvoogdij
Ervaart problemen	<u>46,4%</u>	63,9%	<u>42,2%</u>

Basis: pleegouders zonder gezag. N = 1809 (voor 135 respondenten is type plaatsing van het pleegkind onbekend).

Tabel B4.5 Ervaren van problemen naar type verblijfsmodaliteit

	Voltijd	Deeltijd	Crisis
Ervaart problemen	<u>53,3%</u>	27,6%	<u>47,5%</u>

Basis: pleegouders zonder gezag. N = 1944.

Tabel B4.6 Ervaren van problemen naar bestand- of netwerkpleegzorg

	Bestand	Netwerk	Combi
Ervaart problemen	47,4%	51,9%	54,8%

Basis: pleegouders zonder gezag. N = 1944.

Tabel B4.7 Ervaren van problemen naar bestand- of netwerkpleegzorg binnen type pleegzorgplaatsingen

	Vrijwillig		OTS		Instellingsvoogdij	
	Bestand	Netwerk	Bestand	Netwerk	Bestand	Netwerk
Ervaart problemen	<u>39,7%</u>	<u>53,5%</u>	61,7%	69,0%	42,8%	40,6%

Basis: pleegouders zonder gezag. N = 1809 (voor 135 respondenten is type plaatsing van het pleegkind onbekend).

Tabel B4.8 Welke problemen ervaart u? (meerdere antwoorden mogelijk)

	Aantal	Percentage
Doordat ik voor een aantal zaken eerst toestemming nodig heb van de ouder(s) kan ik niet snel handelen.	461	48,5%
Doordat ik voor een aantal zaken eerst toestemming nodig heb van de voogdijwerker kan ik niet snel handelen.	333	35,0%
Ouders en ik denken soms anders over wat het beste is voor hun kind/mijn pleegkind.	341	35,9%
De voogdijwerker en ik denken soms anders over wat het beste is voor mijn pleegkind.	135	14,2%
(Nog) een ander probleem, namelijk..	158	16,6%

Basis: pleegouders zonder gezag die problemen ervaren. N = 951.

Tabel B4.9 Bent u op de hoogte van de mogelijkheid van pleegoudervoogdij?

	Aantal	Percentage
Ja	1212	79,6%
Nee	311	20,4%

Basis: voltijdpleegouders zonder gezag. N = 1523.

Tabel B4.10 Op de hoogte van pleegoudervoogdij naar type plaatsing

	Vrijwillig	OTS	Instellingsvoogdij
Op de hoogte van pleegoudervoogdij	<u>60,3%</u>	<u>76,8%</u>	<u>88,2%</u>

Basis: voltijdpleegouders zonder gezag. N = 1422 (voor 101 respondenten is type plaatsing van het pleegkind onbekend).

Tabel B4.11 Is aan u gevraagd of u de voogdij wilt dragen?

	Aantal	Percentage
Nee, dat is niet aan mij gevraagd	459	37,9%
Ja, door de voogdijwerkers en de pleegzorgbegeleider	212	17,5%
Ja, door de voogdijwerker	202	16,7%
Ja, door de pleegzorgbegeleider	125	10,3%
Nee, ik heb het zelf bespreekbaar gemaakt	116	9,6%
Ja, door iemand anders	98	8,1%

Basis: voltijdpleegouders zonder gezag die op hoogte zijn van pleegoudervoogdij. N = 1212.

Tabel B4.12 Is aan u gevraagd of u de voogdij wil dragen naar type plaatsing

	Vrijwillig	OTS	Instellingsvoogdij
Wel gevraagd	<u>22,9%</u>	<u>46,5%</u>	<u>64,4%</u>
Niet gevraagd	69,4%	45,0%	25,5%
Zelf bespreekbaar gemaakt	7,6%	8,5%	10,1%

Basis: voltijdpleegouders zonder gezag die op hoogte zijn van pleegoudervoogdij. N = 1134 (voor 78 respondenten is type plaatsing van het pleegkind onbekend).

Tabel B4.13 Wilt u op termijn de voogdij dragen over uw pleegkind(eren)?

	Aantal	Percentage
Ja, dat wil ik	354	23,3%
Ik weet het nog niet, ik twijfel	402	26,4%
Nee, dat wil ik niet	385	25,3%
Nee, dat is niet aan de orde/mogelijk	382	25,1%
Indien ja (n = 354), waarom wilt u dat? (meerdere antwoorden mogelijk)		
Voor mijn pleegkind is het dan extra duidelijk dat hij of zij er helemaal bij hoort.	231	65,3%
Ik heb de begeleiding van de voogdijwerker niet (meer) nodig.	98	27,7%
Omdat ik de belangrijke beslissingen over het pleegkind dan zelf kan nemen.	242	68,6%
Anders, namelijk...	75	21,2%
Indien twijfel (n = 402), waarom twijfelt u? (meerdere antwoorden mogelijk)		
Omdat ik het prettig vind als de voogdijwerker het contact tussen de ouder en het kind bewaakt en begeleidt.	230	57,2%
Ik ben bang dat mijn pleegkind op latere leeftijd te maken krijgt met opgroei- en opvoedingsproblemen en dat ik dan geen/minder beroep kan doen op de voogdijwerker en pleegzorgondersteuner.	136	33,8%
Omdat mijn pleegkind niet wil dat ik de voogdij krijg.	2	0,5%
Omdat de ouder(s) van mijn pleegkind niet wil(len) dat ik de voogdij krijg.	55	13,7%
Omdat ik dan minder begeleiding krijg van de pleegzorgondersteuner.	79	19,7%
Omdat ik de verantwoordelijkheid te groot vind.	39	9,7%
Anders, namelijk...	125	30,8%
Indien nee (n = 385), waarom wilt u dat niet? (meerdere antwoorden mogelijk)		
Omdat ik het prettig vind als de voogdijwerker het contact tussen de ouder en het kind bewaakt en begeleidt.	237	61,6%
Ik ben bang dat mijn pleegkind op latere leeftijd te maken krijgt met opgroei- en opvoedingsproblemen en dat ik dan geen/minder beroep kan doen op de voogdijwerker en pleegzorgondersteuner.	109	28,3%
Omdat mijn pleegkind niet wil dat ik de voogdij krijg.	2	0,5%
Omdat de ouder(s) van mijn pleegkind niet wil(len) dat ik de voogdij krijg.	36	9,4%
Omdat ik dan minder begeleiding krijg van de pleegzorgondersteuner.	58	15,1%
Omdat ik de verantwoordelijkheid te groot vind.	55	14,3%
Anders, namelijk...	119	30,9%
Indien niet aan de orde (n = 382), waarom is dit niet aan de orde? (meerdere antwoorden mogelijk)		
Mijn pleegkind keert op termijn weer terug naar zijn/haar ouders.	85	22,3%
Anders, namelijk..	297	77,7%

Basis: voltijdpleegouders zonder gezag. N = 1523.

Tabel B4.14 Wilt u op termijn de voogdij dragen over uw pleegkind(eren) naar type plaatsing

	Vrijwillig	OTS	Instellingsvoogdij
Ja, dat wil ik	21,3%	28,3%	21,9%
Ik twijfel nog	18,4%	27,5%	29,5%
Nee, dat is niet aan de orde/mogelijk	44,0%	22,9%	16,9%
Nee, dat wil ik niet	16,3%	21,3%	31,7%

Basis: voltijdpleegouders zonder gezag. N = 1422 (voor 101 respondenten is type plaatsing van het pleegkind onbekend).

Tabel B4.15 Wil voogdij op zich nemen naar type plaatsing

	Vrijwillig	OTS	Instellingsvoogdij
Wil de voogdij op zich nemen	21,3%	<u>28,3%</u>	21,9%

Basis: voltijdpleegouders zonder gezag. N = 1422 (voor 101 respondenten is type plaatsing van het pleegkind onbekend).

Tabel B4.16 Wilt u op termijn de voogdij dragen over uw pleegkind(eren) naar bestand- of netwerkpleegzorg.

	Bestand	Netwerk	Combi
Ja, dat wil ik	23,4%	23,1%	20,8%
Ik twijfel nog	29,2%	21,1%	37,5%
Nee, dat is niet aan de orde/mogelijk	20,3%	34,1%	12,5%
Nee, dat wil ik niet	27,2%	21,8%	29,2%

Basis: voltijdpleegouders zonder gezag. N = 1523.

Tabel B4.17 Wil voogdij op zich nemen) naar bestand- of netwerkpleegzorg

	Bestand	Netwerk	Combi
Wil de voogdij op zich nemen	23,4%	23,1%	20,8%

Basis: voltijdpleegouders zonder gezag. N = 1523.

Tabel B4.18 Zou u behoefte hebben aan een soort deelgezag, als dit juridisch mogelijk zou zijn?

	Aantal	Percentage
Behoefte aan deelgezag	762	39,2%
Geen behoefte aan deelgezag	1182	60,8%

Basis: pleegouders zonder gezag. N = 1944.

Tabel B4.19 Behoeftte aan deelgezag naar type plaatsing

	Vrijwillig	OTS	Instellingsvoogdij
Behoeftte deelgezag	<u>31,0%</u>	<u>47,3%</u>	<u>38,8%</u>

Basis: pleegouders zonder gezag. N = 1809 (voor 135 respondenten is type plaatsing van het pleegkind onbekend).

Tabel B4.20 Behoeftte aan deelgezag naar bestand- of netwerkpleegzorg

	Bestand	Netwerk	Combi
Behoeftte deelgezag	<u>41,0%</u>	<u>34,6%</u>	<u>54,8%</u>

Basis: voltijdpleegouders zonder gezag. N = 1944.

Tabel B4.21 Behoeftte aan deelgezag naar type verblijfsmodaliteit

	Voltijd	Deeltijd	Crisis
Behoeftte deelgezag	<u>43,2%</u>	<u>16,3%</u>	<u>45,8%</u>

Basis: voltijdpleegouders zonder gezag. N = 1944.

Tabel B4.22 Behoeftte aan deelgezag naar type plaatsing binnen de drie verschillende verblijfsmodaliteiten type plaatsing

	Voltijd			Deeltijd			Crisis		
	Vrijw.	OTS	Voogdij	Vrijwillig	OTS	Voogdij	Vrijwillig	OTS	Voogdij
Behoeftte deelgezag	<u>39,4%</u>	<u>48,5%</u>	<u>41,7%</u>	13,7%	26,7%	17,9%	44,6%	41,9%	45,0%

Basis: pleegouders zonder gezag. N = 1809 (voor 135 respondenten is type plaatsing van het pleegkind onbekend).

Tabellen bij hoofdstuk 5: Pleegoudervoogden over pleegouder-voogdij

Tabel B4.23 Kenmerken pleegoudervoogden

	Minimum	Gemiddeld	Maximum
Duur pleegoudervoogdij	0 jaar	3,16 jaar	13 jaar
Aantal jaar pleegouder voor pleegoudervoogd	0 jaar	4,98 jaar	16 jaar

Basis: pleegouders met voogdij. N = 267.

Tabel B4.24 Pleegoudervoogdij naar bestand- of netwerkpleegzorg

	Aantal	Percentage
Pleegouder uit het bestand	186	69,7%
Pleegouder uit het netwerk	81	30,3%

Basis: pleegouders met voogdij. N = 267.

Tabel B4.25 Is het gezag over dit pleegkind overgedragen van een instelling naar u of van de ouder(s) naar u, dus direct bij het uitspreken van de voogdijmaatregel?

	Aantal	Percentage
Van de instelling naar mij	194	72,7%
Van de ouder(s) naar mij	73	27,3%

Basis: pleegouders met voogdij. N = 267.

Tabel B4.26 Wie heeft het initiatief genomen voor het overdragen van de voogdij?

	Aantal	Percentage
De voogdijwerker heeft dit aan mij gevraagd.	97	36,3%
De pleegzorgbegeleider heeft dit aan mij gevraagd.	26	9,7%
De ouder(s) heeft/hebben dit aan mij gevraagd.	22	8,2%
Ik (en/of mijn partner) heb pleegoudervoogdij op eigen initiatief bespreekbaar gemaakt.	122	45,7%

Basis: pleegouders met voogdij. N = 267.

Tabel B4.27 Had u op voorhand twijfels over pleegoudervoogdij of stond u direct achter het voornemen?

	Aantal	Percentage
Ja, in het begin had ik twijfels over pleegoudervoogdij.	39	26,9%
Nee, ik wist direct dat ik graag pleegoudervoogd wilde worden.	106	73,1%

Basis: pleegoudervoogden die voogdij niet zelf bespreekbaar maakten. N = 145.

Tabel B4.28 Indien op voorhand twijfels over pleegoudervoogdij; waarom twijfelde u?

	Aantal	Percentage
Omdat ik het prettig vond als de voogdijwerkers het contact tussen de ouder en het kind bewaakte en begeleidde.	23	59,0%
Ik was bang dat mijn pleegkind op latere leeftijd te maken zou krijgen met opgroei- en opvoedingsproblemen dat ik dan geen/minder beroep kon doen op de voogdijwerker en pleegzorgondersteuner.	15	38,5%
Omdat mijn pleegkind niet wilde dat ik de voogdij zou krijgen.	0	0,0%
Omdat de ouder(s) van mijn pleegkind niet wilde dat ik de voogdij zou krijgen.	5	12,8%
Omdat ik dan minder begeleiding zou krijgen van de pleegzorgondersteuner.	8	20,5%
Omdat ik de verantwoordelijkheid te groot vond.	3	7,7%
Anders, namelijk...	10	25,6%

Basis: pleegoudervoogden die in eerste instantie twijfelden over voogdij. N = 39.

Tabel B4.29 Wat waren voor u uiteindelijk de belangrijkste redenen om de voogdij over uw pleegkind te verkrijgen? (Meerdere antwoorden mogelijk)

	Aantal	Percentage
Voor mijn pleegkind is het nu extra duidelijk dat hij/zij er helemaal bij hoort.	165	61,8 %
Ik heb de begeleiding van de voogdijwerker niet (meer) nodig.	71	26,6 %
Omdat ik belangrijke beslissingen over het pleegkind nu zelf kan nemen.	167	62,5 %
Anders, namelijk...	82	30,7 %

Basis: pleegouders met voogdij. N = 267.

Tabellen bij hoofdstuk 6: Pleegouders zonder gezag en pleegoudervoogden over adoptie

Tabel B4.30 Bent u op de hoogte van de mogelijkheid van pleegouderadoptie?

Bent u op de hoogte van de mogelijkheid van pleegouderadoptie?		
	Aantal	Percentage
Ja	911	50,9%
Nee	878	49,1%

Basis: pleegouders zonder gezag en pleegouders met voogdij. N = 1789.

Tabel B4.31 Op de hoogte van pleegouderadoptie naar type plaatsing

	Vrijwillig	OTS	Voogdij
Op de hoogte van pleegoudervoogdij	50,4%	45,2%	53,3%

Basis: pleegouders zonder gezag en pleegouders met voogdij. N = 1688 (van 101 respondenten is de type plaatsing van het pleegkind niet bekend.

Tabel B4.32 Is aan u gevraagd of u uw pleegkind wil adopteren

	Aantal	Percentage
Nee, dat is niet aan mij gevraagd.	1667	93,2%
Nee, ik heb het zelf bespreekbaar gemaakt.	40	2,2%
Ja, door de pleegzorgbegeleider.	32	1,8%
Ja, door de voogdijwerkers en de pleegzorgbegeleider.	25	1,4%
Ja, door de voogdijwerker.	13	0,7%
Ja, door iemand anders.	12	0,7%

Basis: pleegouders zonder gezag en pleegouders met voogdij. N = 1789.

Tabel B4.33 Gevraagd voor adoptie naar type plaatsing

	Vrijwillig	OTS	Voogdij
Gevraagd voor adoptie	3,5%	0,8%	6,6%

Basis: pleegouders zonder gezag en pleegouders met voogdij. N = 1688 (van 101 respondenten is de type plaatsing van het pleegkind niet bekend.

Tabel B4.34 Wilt u op termijn uw pleegkind adopteren?

	Aantal	Percentage
Ja, dat wil ik.	142	7,9%
Ik weet het nog niet, ik twijfel.	307	17,2%
Nee, dat is niet aan de orde/mogelijk.	698	39,0%
Nee, dat wil ik niet.	642	35,9%
Indien ja (n = 142), waarom wilt u dat? (meerdere antwoorden mogelijk)		
Voor mijn pleegkind is het dan extra duidelijk dat hij of zij er helemaal bij hoort.	117	83,0%
Mijn pleegkind wil geadopteerd worden.	21	14,9%
Ik wil dat de (juridische) band met de ouder(s) wordt verbroken.	12	8,5%
Mijn pleegkind kan niets meer van zijn/haar ouder, in de hoedanigheid van ouder, verwachten.	56	39,7%
Het contact tussen ouder(s) en het kind is schadelijk voor mijn pleegkind.	31	22,0%
Ik heb de begeleiding van de pleegzorgbegeleider niet (meer) nodig.	28	19,9%
Anders, namelijk...	20	14,2%
Indien twijfel (n = 307), waarom twijfelt u? (meerdere antwoorden mogelijk)		
Omdat ik dan onderhoudsplichtig word.	66	21,5%
Omdat mijn pleegkind niet geadopteerd wil worden.	7	2,3%
Omdat ik het ingrijpend vind voor mijn pleegkind als de (juridische) band met de ouder(s) wordt verbroken.	160	52,1%
Omdat mijn pleegkind mogelijk in de toekomst iets van zijn/haar ouder(s), in de hoedanigheid van ouder, kan verwachten.	48	15,6%
Anders, namelijk...	132	43,0%
Indien nee (n = 643), waarom wilt u dat niet? (meerdere antwoorden mogelijk)		
Omdat ik dan onderhoudsplichtig word.	117	18,2%
Omdat mijn pleegkind niet geadopteerd wil worden.	46	7,2%
Omdat ik het ingrijpend vind voor mijn pleegkind als de (juridische) band met ouder(s) wordt verbroken.	335	52,1%
Omdat mijn pleegkind mogelijk in de toekomst iets van zijn/haar ouder(s), in de hoedanigheid van ouder, kan verwachten.	161	25,0%
Anders, namelijk...	198	30,8%
Indien niet aan de orde (n = 698), waarom is dit niet aan de orde? (meerdere antwoorden mogelijk)		
Omdat mijn pleegkind op termijn weer terug naar huis kan.	80	11,5%
Omdat ik de grootouder ben van mijn pleegkind.	123	17,6%
Omdat ik niet ten minste achttien jaren ouder ben dan mijn pleegkind.	3	0,4%
Omdat ik mijn pleegkind korter dan een jaar heb verzorgd en opgevoed.	32	4,6%
Omdat mijn pleegkind niet geadopteerd wil worden.	29	4,2%
Omdat de ouder(s) van mijn pleegkind niet met de adoptie instemt/(instemmen).	234	10,6%
Anders, namelijk...	316	45,3%

Basis: pleegouders zonder gezag en pleegouders met voogdij. N = 1789.

Tabel B4.35 Wilt u op termijn uw pleegkind adopteren naar type plaatsing

	Vrijwillig	OTS	Voogdij
Ja, dat wil ik.	5,0%	6,5%	9,5%
Ik twijfel nog.	12,1%	16,6%	19,3%
Nee, dat is niet aan de orde/mogelijk.	49,3%	40,3%	34,2%
Nee, dat wil ik niet.	33,7%	36,5%	37,0%

Basis: pleegouders zonder gezag en pleegouders met voogdij. N = 1688 (van 101 respondenten is de type plaatsing van het pleegkind niet bekend).

Tabel B4.36 Wilt u op termijn uw pleegkind adopteren naar bestand- of netwerkpleegzorg

	Bestand	Netwerk	Combi
Ja, dat wil ik.	8,9%	6,7%	-
Ik twijfel nog.	20,1%	11,6%	21,9%
Nee, dat is niet aan de orde/mogelijk.	35,4%	45,7%	34,4%
Nee, dat wil ik niet.	35,6%	36,0%	43,8%

Basis: pleegouders zonder gezag en pleegouders met voogdij. N = 1789.

Regioplan Beleidsonderzoek

Jollemanhof 18

1019 GW Amsterdam

T 020 531 531 5

E info@regioplan.nl

I www.regioplan.nl